

YALIYOMO

DIBAJI

UTANGULIZI

JUMUIYA YA UUMBAJI

Dibaji

Maumbile Hatarini

- A. Uharibifu wa Mazingira
- B. Ongezeko la Joto na Mabadiliko ya Hali ya Hewa
- C. Utegemezi wa Mafuta ya kuchimbwa

Utumishi wa Uumbaji

- A. Ubaguzi wa Rangi wa Kimazingira
- B. Sera na Mazoea za Kujitegemea
- C. Haki ya Chakula
- D. Huduma kwa Viumbe Vyote
- E. Kulinda Nafasi

JAMII YA KIUCHUMI

Dibaji

Changamoto ya Kiuchumi

- A. Utandawazi
- B. Umaskini na Mapato Yasio Sawa
- C. Biashara Haramu ya Binadamu na Utumwa
- D. Hongo na Ufisadi

Haki ya Kiuchumi

- A. Utunzaji wa Matumizi
- B. Kilimo na Uzalishaji wa Kilimo
- C. Heshima ya Kazi
- D. Sabato na Wakati wa Upya wa Kiroho
- E. Majukumu ya Kampuni

JUMUIYA WA KIJAMII

Dibaji

Jamii ya Kutunza

- A. Familia

Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined.

9

Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined.

10

10

11

Error! Bookmark not defined.

12

Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined.

B. Watu wa Pekee	20
C. Jinsia ya Binadamu	Error! Bookmark not defined.
D. Ndoa	Error! Bookmark not defined.
1. Ndoa ya Watoto	Error! Bookmark not defined.
2. Mitala	Error! Bookmark not defined.
3. Talaka	Error! Bookmark not defined.
Masuala Mengine ya Kijamii	Error! Bookmark not defined.
A. Madawa ya Kulevya, Pombe na Tumbaku	Error! Bookmark not defined.
B. Uonevu na Aina Zingine za Dhuluma	Error! Bookmark not defined.
C. Ukoloni, Ukoloni Mamboleo na Matokeo Yao	Error! Bookmark not defined.
D. Kifo kwa Heshima	Error! Bookmark not defined.
1. Malazi kwa Uaminifu ya Watu wa Kufa	Error! Bookmark not defined.
2. Euthanasia (Uuaji wa Huruma) na Kujiua	24
E. Kamari	Error! Bookmark not defined.
F. Usawa wa Kijinsia na Utofauti Mbalimbali	25
G. Vyombo vya Habari na Teknolojia za Mawasiliano	Error! Bookmark not defined.
H. Pornografia	26
I. Majaribio ya Matibabu na Utafiti	26
J. Mchango wa Kiungo na Kupandikiza	27
K. Afya ya Uzazi na Utoaji Mimba	Error! Bookmark not defined.
L. Ubaguzi wa Rangi, Mapendeleo ya Kitaifa na Ukabila	Error! Bookmark not defined.
M. Dhuluma za Kimapenzi na Hujuma	Error! Bookmark not defined.
JAMII YA KISIASA	30
Dibaji	30
Majukumu ya Serikali	30
A. Kanisa na Serikali	30
B. Kutotii wa Kiraia	Error! Bookmark not defined.
C. Haki ya Kurejesha	Error! Bookmark not defined.
D. Hukumu ya Kifo	Error! Bookmark not defined.
E. Haki ya Uhalifu	Error! Bookmark not defined.
F. Vita na Utumishi wa Kijeshi	Error! Bookmark not defined.
Haki za Binadamu na Uhuru	Error! Bookmark not defined.

A. Huduma ya Afya	Error! Bookmark not defined.
B. Watoto na Vijana	Error! Bookmark not defined.
C. Wazee na Wanaozeeka	Error! Bookmark not defined.
D. Wanawake na Wasichana	Error! Bookmark not defined.
E. Wanaume na Wavulana	Error! Bookmark not defined.
F. Jamii za Asili na Wenyeji wa Jamii ya Waborijin	Error! Bookmark not defined.
G. Wahamiaji na Wakimbizi	Error! Bookmark not defined.
H. Watu Wenye Ulemavu	Error! Bookmark not defined.
I. Mwelekeo wa Kimapenzi na Utambulisho wa Kijinsia	Error! Bookmark not defined.
J. Wachache wa Kidini	Error! Bookmark not defined.

DIBAJI

Kanisa la Muungano wa Methodisti ikiwa pamoja na maandamano ya hapo mbeleni, iko na historia ndefu ya dhamani inayohusiana na haki ya kijamii. Washirika wake wamechukua nafasi wazi ya masuala ya utata kuhusu kanuni za Ukristo. Zaidi ya kufanya vitendo vya huruma, mwanzilishi wa Methodisti, Yohana Wesley, aliongea juu ya unyanyasaji wa wanyama, unyonyaji wa watu maskini na kuwatenda binadamu kama mali yao. Kufuatilia nyayo za Wesley, wamethodisti wengine wa hapo mwanzoni walionyesha upinzani wao kwa biashara ya watumwa, ulaghai na kwa ukatili wa wafungwa. Vilevile Muungano wa Mandugu walipinga utumwa.

Mwaka wa 1908, Kanisa La Maaskofu La Methodisti (Kaskazini) ilikuwa dhehebu ya kwanza ya kupitisha Imani ya Kijamii, na kutoa wito wa “haki iliyo sawa kwa watu wote katika vituo vyote vya maisha.” Miaka kumi iliyofuata, Kanisa La Maaskofu La Methodisti (Kusini) waliungana pamoja na Kanisa La Protestanti La Methodisti. Kanisa La Muungano wa Mandugu la Kiinjilisti lilipitisha taarifa ya kanuni za jamii mwaka wa 1946 wakati walipounganisha Muungano wa Mandugu na Kanisa La Kiinjilisti. Mwaka wa 1972, miaka nne baada ya Muungano wa Kanisa La Methodisti na Kanisa La Muungano wa Mandugu La Kiinjilisti, kongamano kuu ya Kanisa La Muungano wa Methodisti ilipitisha Imani ya Kijamii iliyorekebishwa mwaka wa 1976 na kila kongamano kuu iliyofuata. Mwaka wa 2008, kongamano kuu iliongeza mfululizo wa sala la Imani ya Kijamii.

Kanuni za kijamii sio sharia za kanisa ila zina wakilisha juhudi za maombi na bidii za kongamano kuu kuzungumzia masuala ya ulimwengu wa kisasa kutoka na msingi wa bibilia na theolojia ambayo inafuata mila za Muungano wa Methodisti. Kanuni za Kijamii zinatoa wito wa uaminifu na ushiriki wa kijamii na nia ya kufundisha na kushawishi katika roho ya unabii. Vilevile, wajumbe wote wa Kanisa La Muungano La Methodisti wanapewa changamoto ya kushiriki katika kutafakari kwa makusudi na kuhimiza majadiliano kati ya imani na zoezi (tazama 509).

Kanuni za Kijamii pia ni hati iliyo hai. Kwa kutambua mabadiliko muhimu yaliyotokea kwa Kanisa La Muungano Wa Methodisti katika kipindi cha miaka 50 iliyopita, ikiwa ni pamoja na maendeleo makubwa ya Afrika, Ulaya na Ufilipino, kongamano kuu wa 2012 uliamuru kuwa Kanuni za Jamii zirekebishwe ili kuongeza msisitizo wao wa kitheolojia, ufanisi na umuhimu wa kimataifa. Kukamilisha kazi hii, Bodi Kuu Ya Kanisa Na Jamii ilitafuta ujeuri kwa njia ya majadiliano yaliyofanyika katika kila mamlaka tano za Umarekani na idadi kubwa ya Kongamano za Katikati. Rasimu ya awali ya Kanuni za Kijamii zilizorekebishwa zilifanywa na timu sita za kuandika, ambazo wanachama wake walionyesha tofauti mbalimbali za kanisa. Kufuatia haya, Timu ya Marekebisho ya Mhariri ilifanya maandalizi ya ziada, kulingana na maoni yaliyopatikana kupitia uchunguzi wa mtandaoni, majadiliano makubwa na kongamano ya kila mwaka, na maoni yaliyotakiwa kutoka kwa wasomi wa Muungano wa Methodisti, maaskofu, viungo mbali mbali vya kanisa na viongozi wa dhehebu yote.

Vidokezo vya Mhariri Maalum

Katika Kanuni za Kijamii, neno “sisi” linamaanisha hasa Kongamano Kuu na zaidi kwa wajumbe wa Kanisa La Muungano Wa Methodisti. Isipokuwa kama ilivyoelezwa vinginevyo, neno “kanisa” linamaanisha kwa Kanisa La Muungano Wa Methodisti badala ya, kwa mfano, Kanisa la Ulimwengu wote.

UTANGULIZI

Sisi, watu wa kanisa la Muungano wa Methodisti, tunathibitisha imani yetu kwa Mungu aliye hai, ambaye aliumba kila kitu ambacho ni kizuri, na akaumba wanadamu kwa mfano wa Mungu mwenyewe. Tunamshukuru Yesu Kristo, kujitokeza kwa upendo wa Mungu na Mwokozi wetu ambaye anaokoa na kuponya uhusiano wetu na Mungu. Tunaamini kazi ya Roho Mtakatifu, kubadilisha maisha ya watu na viumbe vyote. Zaidi ya hayo, tunatangaza imani yetu, yakwamba neema ya Mungu inapatikana kwa watu wote “hakuna kinacho weza kututenga na upendo wa Mungu katika jina la Yesu Kristo mwokozi wetu, sio kifo au maisha, sio malaika, wala wenye uwezo, sio yaliyopo, au yajayo, wala yaliyo chini, wala kiumbe kingine chochote kitaweza kututenga na upendo wa Mungu ulio katika Kristo Yesu, Bwana wetu” (Warumi 8:38-39).

Tangu mwanzo, Mungu alituita kwa agano pamoja naye, kwa kila mmoja na kwa uumbaji wa Mungu. Zaidi ya hayo, Mungu alituita kuishi kwa upendo katika uhusiano huo na kuwa watendaji wa dunia iliyoumbwa na Mungu, kwa bustani ya Mungu. Kama hatushiriki katika uhusiano wao na Mungu (Mwanzo 2:7-15). Kwa mujibu wa amri ya Yesu, tunapendana: "Kama nilivyowapenda ninyi, basi mpendane. Hiyo ndivyo kila mtu atakavyojua kuwa ninyi ni wanafunzi wangu, wakati mnapendana." (Yohana 13: 34-35)

Kuumbwa kwa mfano wa Mungu na kuishi katika agano lake na ulimwengu, tunaheshimu wanadamu wote na kuthibitisha wema wa maisha. Tukijua kwamba tunaishi kwa neema ya Mungu, tunaweza kutubu dhambi zetu. Tumeshindwa kupenda Mungu na mioyo yetu, roho zetu, akili na nguvu, na kupenda jirani zetu kama sisi tunavyo jipenda. Tumetenda uwovu na kuharibu mfumo wa kijamii. Hatukuwa watumishi waaminifu wa uumbaji wa Mungu, wala hatujatambua jukumu la kila kiumbe kuimarisha dunia ya Mungu. Zaidi ya hayo, hatukufuata mafundisho ya Yesu ya upendo na kusaidia wanyonge (Mathayo 25:45). Tumekataa uongozi wa Roho Mutakatifu katika uhusiano wetu na familia zetu na dunia. Tumetenda dhambi, lakini Mungu bado anatupenda.

Tuna shukrani kwa upendo wa kusamehewa na utakaso wa Mungu, uliotolewa kwa sisi na kwa wote na kutuchochea kuelekea upendo kamilifu. Kwa neema ya Mungu, tunaitwa kuwa sawa na Yesu Kristo, na hivyo kuwa watu wa huruma na uhaki. Kujibu wito huo, tunatafuta kumfuata Yesu, ambaye alitoa upendo usio na mipaka kwa wote-watoto, wasiostahili, walioteswa na kuchanganyikiwa. Yesu anaita kila kizazi kuwa wafuasi wa moyo wote: kufungua mioyo yetu kwa watu tunakabiliana kila siku; kufanya huruma kwa familia zetu na majirani; kuheshimu heshima na thamani ya watu wote karibu na mbali; kutambua mifumo inayoharibu maisha ya binadamu kupitia umasikini, vita na kutengwa; na kutetea haki na huduma katika makanisa yetu, jamii na miundo ya jamii. Mungu anatuita zaidi kuwa wawakilishi wa uumbaji, kutunza mbingu na maji, udongo na mimea, na viumbe vyote.

Tunashukuru Mungu kwa zawadi nzuri ya kanisa ya dunia nzima na kwa maadili ya Kikristo yaliyomo katika jadi ya Wesley na kanisa la Muungano Wa Methodisti. Tunatambua kuwa mwili wa Kristo una sehemu nyingi, na yote ni ya thamani. Kwa hivyo, tunaheshimu tofauti kati ya Mwili wa Kristo, ikiwa ni pamoja na tofauti katika kuelewa na kuonyesha imani, katika vipawa na mazoea ya huduma, na katika uzoefu wa maisha, kama umbo la taifa, tamaduni, jamii, uwezo, umri, mwelekeo wa kimapenzi na jinsia. Tunathibitisha imani yetu kwa dhamana isiyo na thamani ya kila mtu ambaye Mungu anapea

zawadi pekee. Tunajitolea ahadi yetu kuwa mashahidi waaminifu wa injili katika maisha yetu ya kila siku na kazi na kukuza shahidi wetu kama kanisa.

Utofauti ni zawadi ya thamani na changamoto kubwa. Zinaweza kunyoosha uwezo wa kanisa wa kuishi na kuhudumu kwa uaminifu. Hata hivyo Mungu anaita kanisa letu kuwa wafuasi, na Yesu kama mwongozi wetu na Roho kama nguvu zetu za kila siku. Kwa msaada wa Mungu, tunakubali changamoto ya kufuata wito wa juu "kufanya haki, na kupenda fadhili, na kutembea kwa unyenyekevu na Mungu wako." (Mika 6: 8, NRSV) Sheria kuu ya Yohana Wesley inaendelea kuhamasisha watahudi wa Methodisti kwa mazoea ya uaminifu ambayo hayatafanya madhara, kufanya mema, na kufuata maagizo ya Mungu. Tunatambua changamoto kabla ya kanisa kushirikiana kwa uaminifu na huruma kupitia kusikiliza kwa kina, mazungumzo ngumu na huduma ya pamoja, hata wakati hatukubaliani juu ya mambo yote¹.

Tunatambua kwamba kanisa ni mwili unaoishi umekusanyika kutoka sehemu nyingi tofauti za jumuiya ya kibinadamu. Kwa hiyo, umoja wa imani, maoni, na mazoezi haijawahi kuwa tabia ya kanisa tangu mwanzo. Kutoka wakati wake wa mwanzo, kama inavyoonekana katika Injili, barua za Paulo, Matendo ya Mitume, na maandiko mengine ya Agano Jipya, ufahamu tofauti na mashaka juu ya mambo mengi yamekuwa ukweli. Tunatambua kwamba kanisa ni mwili unaoishi umekusanyika kutoka sehemu nyingi na tofauti za jumuiya ya kibinadamu. Kwa hiyo, umoja wa imani, maoni, na mazoezi haijawahi kuwa tabia ya kanisa tangu mwanzo. Kutoka wakati wake wa mwanzo, kama inavyoonekana katika Injili, barua za Paulo, Matendo ya Mitume, na maandiko mengine ya Agano Jipya, ufahamu tofauti na mashaka juu ya mambo mengi yamekuwa ukweli. Kwa hiyo, wakati wowote tofauti wa maoni hutokea kati ya Wakristo, baadhi yao yanaendelea kugawanya kanisa kwa undani leo, Wakristo waaminifu wanapaswa kukubaliana na kutofautiana na hata kukata tamaa yao, na sio kuzingatia tofauti na madai ya uwongo ya makubaliano au usawa. Kinyume chake, kanisa linahitaji kukubaliana migogoro na ujasiri na uvumilivu tunapotafuta pamoja ili tupate mapenzi ya Mungu. Kwa kuelewa huo na kujitolea, tunajitambulisha kukubali na kukubaliana kwa ujasiri na tumaini mashaka hayo yanayotokea kati yetu, kuzikubali kama ushahidi ya kwamba Mungu bado hajamaliza kutuunda kuwa watu wa Mungu.

Kutambua kwamba Mungu ni Muumba wetu, Mkombozi na Mlezi, tunatafuta kuanzisha maisha yetu na kushuhudia Mungu. Tuna hakika kwamba hakuna kitu kinachoweza kututenganisha na neema ya Mungu, na kwamba shahidi wa kijamii wa kanisa ni ushuhuda wa neema hiyo. Kwa msaada wa Mungu, tunaahidi kugawanya huduma na kuheshimu heshima ya kila mtu, hata wakati hatukubaliani, kutafuta akili ya Kristo, na kufuata mapenzi ya Mungu katika kila kitu.

---

¹ "The General Rules of the Methodist Church: The Nature, Design, and General Rules of our United Societies," *The Book of Discipline of The United Methodist Church* (Nashville: The Publishing House of The United Methodist Church, 2016).

JUMUIYA YA UUMBAJI

Dibaji

Somo kubwa ambalo Bwana wetu mwenye heri anawaingizia hapa....Mungu yuko kwa kila kitu na tumwone Muumbaji katika kioo cha kila kiumbe; kwamba tunapaswa kutumia na kuona kama hakuna chochote kinachotofautiana na Mungu ... ambaye huzunguka na kuimarisha sura nzima, na kwa kweli, robo ya ulimwengu.²

Tunathibitisha kwamba viumbe vyote ni vya Mungu na ni udhahirisho wa wema na huduma zake. Binadamu, wanyama, mimea, na viumbe vingine vilivyo na fahamu na pia visivyo na fahamu hushiriki katika jumuiya ya uumbaji, na ustawi wao unategemea huduma ya viumbe vyote vya Mungu. Badala ya kutendea kiumbe kama kimewekwa hapa tu kwa ajili ya utumizi na matumizi ya wanadamu, tunaitwa kuchukua jukumu la uongozi na kuishi katika uhusiano mzuri na Muumba na kwa uumbaji wote wa Mungu. (Mwa. 1:26-31; Math. 6:26-30; War. 8:22-24) Pia tunaitwa kuheshimu jukumu la kila sehemu ya uumbaji katika kuponya yote; Kwa hiyo tunamsifu Mungu na viumbe vyote (Zab. 148) na kutambua kwamba sisi ni sehemu ya mazingira magumu, yote yenye thamani ya Mungu.

Tunathibitisha wito wetu tukufu kuwa wasimamizi-nyumba wajibu na kwa upendo tunapenda yote ambayo Mungu amefanya. Tunatambua thamani ya asili ya uumbaji wa Mungu, kusherehekea wingi na utofauti wa dunia, na, pamoja na ukamilifu wa ulimwengu, kutukuza Muumba wake. Tunatambua kwamba sisi wanachama tunaunganishwa na mazingira magumu, maisha ya kina, yote ambayo yana asili yao katika tendo la uumbaji wa Mungu.

Maumbile Hatarini

Tunakubali kuwa vitendo vya kibinadamu ambavyo haviwezi kudumishwa vimeweka uzima wa uumbaji wa Mungu katika hatari. Zaidi ya hayo, tunakiri kwamba ukosaji wa heshima na uharibifu wa jumla wa mazingira ya asili unatisha madhara isiyokuwa ya kawaida, kuleta hatari kwa maisha ya binadamu na yasiyo ya kibinadamu sawa.

A. Uharibifu wa Mazingira

Ikiwa wanadamu wanaifahamu au la, tunashiriki na tunafaidika kwa mazingira magumu ya asili ambayo yanajumuisha mahusiano mazuri kati ya viumbe hai kama vile wanyama, mimea, wadudu na mazingira wanayoishi, ikiwa ni pamoja na hewa, maji na udongo.

Kuzingatia zaidi, sera zisizofikiriwa, udhibiti duni wa rasilimali za asili, na mazoea mengine ambayo yasiyoweza kuendelea yanaathiri sana mazingira magumu, ya asili ambayo maisha yote yanategemea. Mara nyingi, wanadamu wamechukulia ulimwengu wote uliombwa kama takataka inayoweza

---

²John Wesley, "Upon Our Lord's Sermon on the Mount."

kutupiliwa bila mafikira na kuruhusu uharibifu wa viumbe vingine hai na mazingira yao ya asili kwenda bila kufungwa. Zaidi ya hayo, uzoefu na sauti za watu walio katika hatari nyingi zimepuuzwa.

B. Ongezeko la Joto na Mabadiliko ya Hali ya Hewa

Ongezeko la joto duniani na mabadiliko ya hali ya hewa tayari hujenga hali kali ambazo zinatishia ukamilifu wa maisha duniani. Ukosefu wa mvua, usambazaji mkubwa wa misitu, na ufumbuji wa mafuta ya kuchimbwa ardhini ni baadhi ya shughuli za kibinadamu ambazo zimechangia kuzalisha gesi chafu kama dioksidi kabonia (carbon dioxide), methani (methane), na oksidi ya nitrosi (nitrous) katika anga duniani.

Ongezeko kali la gesi chafu zaidi ya miongo iliyopita umesababisha kupanda kwa kasi kwa viwango vya bahari, kuongezeka kwa asidi ya bahari ya dunia, ukame na njaa, na kuongezeka kwa matukio ya hali ya hewa kali. Wanasayansi wa hali ya hewa wanaonya kwamba dirisha la fursa ya kuepuka madhara mabaya ya ongezeko la joto na mabadiliko ya hali ya hewa inaisha haraka sana. Bila hatua za watu binafsi, makanisa, jumuiya, wanahisa, biashara, serikali, na mashirika ya kimataifa, matokeo mabaya yatadumu bila kubadilishwa.

C. Utegemezi kwa Mafuta ya Kuchimba Ardhini

Kuungua kwa mafuta ya kuchimbwa ardhini, ikiwa pamoja na makaa ya mawe, mafuta na kwa kiasi kidogo, gesi ya asili, ni mchangiaji mkubwa zaidi wa kujengwa kwa gesi za uchafu zinazosababisha onyo ya anga duniani. Ili kurejesha hali ya sasa ya mabadiliko ya hali ya hewa duniani, ongezeko la uwekezaji linahitajika katika utafiti, maendeleo, na usambazaji wa njia mbadala za mafuta, ikiwa ni pamoja na, lakini sio tu, vyanzo vya nishati ya jua, upepo, nguvu za umeme na vyanzo vya nishati vya hidrojeni.

Katika kutafuta njia mbadala za mafuta, ni muhimu kuepuka ufumbuji ambao utaharibu zaidi matatizo ya sasa au kuunda changamoto mpya, zisizotarajiwa za mazingira. Kwa kutegemea nishati ya nyuklia, kwa mfano, huleta wasiwasi mkubwa kuhusu hifadhi salama na kudhibiti taka ya mionzi.

Vile vile, mapendekezo ya hivi karibuni ya kupunguza gesi ya chafu ya uundaji wa sehemu za dunia na anga yake zinazoweza kusaidia Maisha (yani “biospheres”) za uhandisi wa hali ya hewa duniani, ikiwa ni pamoja na ardhi, hewa na maji, inaweza leta hatari isiyotarajiwa na kudhoofisha zaidi mazingira ya asili ambayo maisha yote inategemea.

Bila shaka, kupitia mda wa utegemezi kwa mafuta ya kuchimbwa ardhini, utaleta athari mbaya kwa watu binafsi na jamii ambazo maisha yao bado yanategemea uzalishaji, uuzaji na usambazaji wa bidhaa hizi. Kwa kiwango kikubwa iwezekanavyo, mipango ya kuendeleza na kupeleka vyanzo mbadala vya nishati inapaswa kupunguza athari mbaya za kifedha kwa kuwekeza katika mikakati inayowasaidia watu kwa ufanisi kubadilisha mpangilio wa ajira mpya, kuimarisha wavu wa usalama wa jamii ili kukabiliana na kupoteza ajira na mapato, na kutoa nafasi nyingi za elimu na kufunzwa tena.

Utumishi Wa Uumbaji

Katika Mwanzo 1, tunasoma kwamba Mungu anatangaza uumbaji mwema (Mwa. 1:4, 10, 12, 18, 25, 31) na tunasoma kwa Mwanzo 2 kwamba Bwana Mungu “akamchukua huyo mtu, akamweka kwenye Bustani ya Edeni ailime na kuitunza.” (Mwa. 2:15) Uzuri wa uumbaji wa Mungu, na thamani iliyotolewa kwa kila sehemu yake, inaita watu kuheshimu, kulinda, na kutunza uumbaji na mambo yote yanayohusiana na uumbaji.

A. Ubaguzi wa Rangi wa Kimazingira

Tunakiri ya kwamba madhara mabaya yanayosababishwa na uharibifu wa ulimwengu wa asili yangeanguka kwa kiasi kikubwa kwenye jumuiya zilizosahaulika, ikiwa ni pamoja na makabila ya asili, jamii za kidini na kabila, watu wanaoishi katika umasikini, na vikundi vingine vilivyo hatarini. Kwa hivyo, tunaahidi kupinga aina zote za unyonyaji wa mazingira, kutokujali na ukosefu wa usawa. Mazoea haya yanahukumu jumuiya za masikini na nchi zinazoendelea kubeba mzigo wa uharibifu wa mazingira, uchafuzi wa viwanda, uharibifu wa taka na uharibifu wa mijini. Tabia hiyo hufanya ubaguzi wa mazingira. Tunapinga sera na mazoea ambayo husababisha jumuiya zilizosahaulika na kusukumwa pembeni kuwa hali na kiwango cha chini na kupuuza vyanzo vya asili na vyanzo vya hekima ya jumuiya, ambayo inaomba hewa, ardhi, na maji kushughulikiwa kwa heshima kubwa.

Zaidi ya hayo, makundi haya yanateseka bila usawa kwa kiasi kikubwa cha viwango vya juu vya pumu, kansa, kasoro za kuzaliwa na hali nyingine za kuzuia magonjwa yanayoweza kuzuiliwa. Matatizo haya ya afya yanahusishwa na uchafuzi na kemikali nyingine katika udongo, maji na hewa zinazoathiri maji yetu ya kunywa, vyakula na mazingira ya kimwili. Tunasisitiza serikali, biashara, na taasisi za kiraia kutoa kipaumbele ili kuongeza upatikanaji wa huduma za kuzuia magonjwa na kupata matibabu.

Tunaomba taasisi ya kanuni, sera na mazoea tu ya mazingira. Tunathibitisha hekima na taasisi ya watu wa kiasili na watu waliosahaulika ili kuamua wenyewe mazoea na sera ambazo zinafaa kwa mahitaji yao ya msingi ya kibinadamu, ikiwa ni pamoja na chakula, maji, makao, na ardhi bila ya taka za sumu. Uamuzi wa kujitegemea unajihusisha, kati ya mambo mengine, upatikanaji wa habari zote muhimu na nguvu muhimu za kufanya maamuzi juu ya maendeleo ya viwanda, kilimo, na mengine ambayo yanaweza kuleta madhara makubwa juu ya ardhi, hewa na maji.

B. Sera na Mazoea za Kujitegemea

Uendelevu ni muhimu kwa maendeleo ya sera nzuri na mazoea ya mazingira ambayo yanajaribu kurejesha uwiano wa ulimwengu wa asili na kukomesha mahusiano ya uharibifu kati ya ubinadamu na uumbaji wote wa Mungu.

Sera na taratibu zinazoeza kutekelezwa zina lengo la kufikia mahitaji ya sasa ya binadamu wakati wa kuhakikisha kwamba vizazi vijavyo vina rasilimali ambazo zinahitajika kustawi. Sera na taratibu endelevu zinaweka kipaumbele ulinzi wa aina zote za maisha na mazingira ya asili, wakati wa kusaidia wanadamu kuishi katika usawa wa afya na dunia.

Tunawahimiza Muungano wa Methodisti waweze kupitisha tabia na taratibu za kudumu, ikiwa ni pamoja na kujizuia kutumia zaidi, kutumia tena na kuchakata vifaa, kuepuka bidhaa ambazo zinachafua

au vinginevyo huharibu mazingira, na kupunguza kaboni ya watu binafsi na familia kwa kupunguza utegemezi jumla wa mafuta ya kupika na kuwasha moto, usafirishaji na bidhaa nyingine.

Kutambua kwamba kubadilisha tu tabia zetu za kibinafsi hakutatosha kurekebisha miongo kadhaa ya uharibifu wa mazingira, kanisa inasaidia jitihada za ushirika za mitaa, za kikanda, za kitaifa, na za kimataifa ambazo zina lengo la kurekebisha mazingira ambayo binadamu wameharibu kwa kiwango cha kimataifa. Jitihada hizo za ushirikiano lazima zijumuishe maendeleo na utekelezaji wa sera na mazoea ambayo hulinda viumbe wote wenye hisia, na kukuza maendeleo endelevu ya kiuchumi. Pia tunasisitiza matumizi ya ufanisi na hatua za haraka dhidi ya ongezeko la joto na mabadiliko ya hali ya hewa.

C. Haki ya Chakula

Mifumo ya chakula ambayo ni endelevu ya ki-ikolojia, inayoelekezwa kwa mitaa, na kusambazwa kwa usawa ni vipaumbele vya haraka. Tunaidhinisha sera na mazoea yaliyopangwa ili kuhakikisha upatikanaji wa chakula bora na maji safi ya kunywa, hasa kwa jamii ambazo zimeathirika na uharibifu wa mazingira au kunyimwa rasilimali za kutosha ili kuzalisha au kununua chakula chao wenyewe.

Pia tunathibitisha uhuru wa chakula, ambao unachangia zaidi haki za watu wote kuwa na chakula bora, kikao cha kiutamaduni, kilichozalishwa kwa njia za mazingira na endelevu. Tunaunga mkono udhibiti wa ndani wa uzalishaji wa chakula, ambayo inahusisha kutoa fursa kwa jumuiya za mitaa kushiriki kikamilifu katika maamuzi kuhusu aina za mazao yanayopandwa na mifugo ya kuweka.

Tunakataa sera na mazoea ya kilimo ambayo hufanya chakula isipatikane kwa wafanyakazi wa kilimo na jamii ambazo chakula huzalishwa. Tunasisitiza kwa ulinzi mkubwa wa haki za ardhi, chakula, na maji ya watu wa kiasili.

Tunapinga uleseni wa aina za mbegu na viumbe vingine vilivyotumika kwa kilimo. Mazoezi ya kupanua leseni ya aina za mbegu na kulipisha wakulima kwa matumizi yao imepungua upatikanaji wa mazao ya jadi na kuongezeka kwa deni la ustawi na mashamba madogo. Kwa hiyo, tunaunga mkono juhudi za ushirikiano, wazi-chanzo ambazo zina lengo la kufanya aina za mbegu za jadi zinazopatikana kwa wale wanaowahitaji.

Pia tunatoa wito wa kuundwa kwa sera zinazopunguza mbinu za kilimo za kaboni, ambazo zinaongeza mabadiliko ya hali ya hewa. Wazalishaji wanapaswa kuwa na jukumu la athari mbaya juu ya ufungaji, usambazaji na usafirishaji wa chakula, na kutafuta usalama na ustawi wa wafanya kazi wa kilimo na kutengeneza chakula.

D. Huduma Kwa Viumbe Vyote

Tunaunga mkono huduma za heshima na za kibinadamu kwa wanyama, ambao ni washiriki muhimu katika uumbaji unaoendelea wa Mungu na thamani ya asili. Tunakubali mafundisho ya kibiblia ambayo tunatarajia wakati ambapo wanadamu na viumbe vingine wataishi kwa amani na maelewano katika uumbaji uliorejeshwa. (Isaya 11:6)

Dhamira hii ya kuhudumia wanyama kwa heshima na ya kibinadamu inamaanisha, kwa mfano, kuweka ulinzi kwa ajili ya kuhakikisha kwamba wanyama wanaojirwa katika kilimo na aina nyingine za kazi hawa hawatumiki kwa ukatili au unyanyasaji na hutolewa kwa kupumzika kwa kutosha na chakula. Zaidi ya hayo, tunapinga kulazimisha wanyama kupigana.

Wanyama wanaolewa kwa ajili ya matumizi ya chakula cha binadamu wanapaswa kutolewa kwa hali bora ya maisha na kupewa chakula na maji ya kutosha. Wanyama wanaokuzwa kwa ajili ya matumizi ya binadamu wanapaswa pia kukuzwa katika hali ya kibinadamu na kuwawa kwa njia ambazo hupunguza mateso na maumivu yao yote.

Kwa kuheshimu viumbe wanaoishi pori, tunahimiza jitihada za ushirikiano na miili ya kimataifa, serikali, taasisi za kiraia, makanisa, na watu binafsi na vikundi vinavyohusika ili kukomesha mawindo yasio halali na kulinda aina za wanyama waliohatarini na kuhifadhi mazingira yanayopungua. Tunakataa kwa umma kuharibiwa kwa wingi sasa na kuomba kupitishwa kwa sera na utaratibu endelevu ambazo zinawawezesha wanyama na maisha ya kibinadamu kukua.

E. Kulinda Nafasi

Uumbaji wa Mungu hauhusishi tu dunia bali ulimwengu wote, ikiwa ni pamoja na nafasi ya jua. Kazi yetu kuwa watendaji wajibu hivyo inaendelea zaidi ya mazingira ya watu wa karibu na sio tu mfumo wetu wa jua lakini pia galaxi nyingine. Kwa hiyo, tunakataa unyonyaji, uchangamano na vita vya nafasi. Tunasema tumaini letu kwamba utafutaji na makazi ya nafasi, ikiwa ni pamoja na mwezi na miili mingine ya sayari, ifanyike kwa amani na kwa ushirika, na kwa namna yenye faida na rasilimali za uchunguzi na maendeleo zaidi ziongezeke kwa binadamu wote.

F. Kuthibitisha Sayansi na Hekima ya Jadi

Tunathibitisha thamani ya sayansi na fikra katika kutoa ufahamu zaidi wa asili na utendaji wa ulimwengu. Tunakubali pia kuwa kama jitihada zote za kibinadamu, sayansi inaweza kutumia na kutumiwa vibaya. Kwa hiyo, tunawahimiza wote wanaohusika katika uchunguzi wa kisayansi kuzingatia viwango vya juu ya maadili katika kufanya utafiti na kutumia matokeo yao.

Pia tunathibitisha hekima ya jadi iliyopatikana ndani ya jumuiya za asili, hasa mkazo ambao watu wa asili na watu wa kwanza wameweka katika kuishi kwa umoja na usawa na ardhi na wanyama wengine na haja ya kulinda hewa, ardhi na maji.

JAMII YA KIUCHUMI

Dibaji

Wakati Mkulima wa mbinguni na dunia alikuwezesha, na kukuweka katika ulimwengu huu, [Mungu] alikuweka bapa si kama mmiliki, bali msimamizi: kama vile [Mungu] alikupa wewe kwa muda, na bidhaa za aina mbalimbali; lakini mali pekee ya haya bado hukaa ndani ya [Mungu], wala hawezi kuachana na [Mungu]. Kama wewe mwenyewe sio wako, bali [wa Mungu], ndiyo iliyo, viyo hivyo, yote unayofurahia³.

Kama Muungano wa Methodisti, tunasema kwamba sisi wote na kila tulionayo, ni ya Mungu. Sisi ni wachungaji wa muda wa rasilimali na bidhaa ambazo tumekusanya. Katika shughuli zetu za kifedha na mahusiano si chini ya mambo mengine ya ufuasi, tunalazimika kumtumikia Mungu na jirani katika yote tunayoyafanya.

Mandhari machache ya kibiblia ni maarufu au nyingi kama maagizo ya maandiko ya kusimama kwa umoja na "mdogo wa haya," ikiwa ni pamoja na masikini, yatima, mjane, mgeni, na wengine wote wanaoishi katika mazingira magumu. (Amosi 5: 7-13; Mathayo 25: 3-46; Yakobo 2: 15-16) Kwa hiyo, tunajishughulisha na kuanzishwa kwa uchumi wa haki, usawa, na endelevu unaosaidia watu wote.

Changamoto ya Kiuchumi

A. Utandawazi

Tunaamini kwamba ushirikiano wa kimataifa mara nyingi unachangia kukua kwa binadamu na mazingira. Hata hivyo, tunaomboleza kuwa utandawazi umeunda vikwazo muhimu ambazo huzuia kufikia haki ya kiuchumi katika matukio mengi. Utandawazi unaonyeshwa na kuongezeka kwa ushirikiano wa uchumi wa kitaifa na kuongezeka kwa mashirika ya kimataifa ambayo ina jukumu muhimu katika mifumo ya soko la kimataifa.

Ingawa utandawazi bila shaka umetoa faida fulani za kifedha na nyingine, pia umesababisha viwango vya mshahara na kazi, umefadhaisha ulinzi wa mazingira, na kuharakisha utajiri wa dunia mikononi mwa wachache wa jamaa. Zaidi ya hayo, utandawazi umeongezeka zaidi kwa sababu ya upatikanaji tayari wa bidhaa kwa bei nafuu na kuteka nyara haki za ardhi za asili kwa kukimbilia kupata vifaa vya mali ghafi muhimu kwa ajili ya uzalishaji wa kupanua.

Sisi kama kanisa, tunatambua umuhimu wa kujenga uchumi wa usawa, na uendelevu unaofaidi wanachama wote wa jamii, haswa watu waliosahaulika na walioathirika. Zaidi ya hayo, kwa sababu utandawazi hupunguza uwezo wa mtu yeyote, jumuiya au serikali kusimamia, tunaomba miili ya kimataifa, ikiwa ni pamoja na Umoja wa Mataifa, Shirika la Biashara Duniani, Shirika la Fedha Duniani, na wengineo, kuwa na mashirika ya kimataifa na serikali za kitaifa kuwajibika kutoa kwa uchumi unaokuza watu juu ya faida na kulinda mazingira.

---

³ John Wesley, "The Use of Money."

B. Umaskini na Mapato Yasio Sawa

Kama Muungano Wa Methodisti, tunafuata hatua za mwanzilishi wetu, Yohana Wesley, ambaye alijitahidi kuboresha maisha ya wale waliosumbuliwa na hali mbaya kama vile umaskini, njaa, ujinga wa kutojua kusoma na kujifunza, kifungo, utumwa, ulevi na magonjwa.

Tunashutumu pengo kubwa kati ya matajiri na maskini na mkusanyiko wa utajiri katika mikono ya idadi ndogo ya watu duniani. Tunaomboleza kwamba watu wengi wa dunia hawana rasilimali za msingi zinazohitajika kwa ajili ya kuishi na kujitoa wenyewe kufanya kazi ili kuondokana na mizizi na madhara ya umasikini. Tunasalia tena sababu nyingi za umasikini, kama vile vita, njaa, magonjwa na kuongezeka kwa jangwa.

Tunakataa mafundisho ya dini ambayo huona mkusanyiko wa utajiri kama ishara ya kibali cha Mungu na umasikini kama ishara ya wapinzani wa Mungu. Tunakiri kwamba hatujafuatilia maneno ya Yesu, ambaye alihubiri habari njema kwa watu wanaoishi katika umasikini, alifundisha kwamba hawakuwa mbali na utawala wa Mungu ujao, na kumwambia kijana tajiri kutoa yote aliyopaswa ili kumfuata. (Luka 6:20, Mathayo 19: 23-25)

Tunaajibika tuwe na huduma yenye kazi na jumuiya za masikini kwa kushirikiana habari njema za Yesu Kristo na kwa kusaidia juhudi zao kupata fursa sawa na kufikia mahitaji ya kibinadamu, ikiwa ni pamoja na chakula, maji, huduma za afya na elimu. Tunakataa upendeleo katika kanisa kwa misingi ya utajiri na mapato. Pia tunajitahidi kufanya kazi ili tupate kuondokana na maadili, sera, na mifumo isiyo ya haki ambayo imesababisha vizazi vyote kuishi katika umasikini wa dhati.

C. Biashara Haramu ya Binadamu na Utumwa

Tunashutumu biashara na utumwa wa binadamu kama ukiukaji mkubwa wa heshima ya asili na thamani ya kila mtu na haki zao za msingi zinazohusiana na uhuru wa kibinafsi, ikiwa ni pamoja na uwezo wa kila mtu kufanya uchaguzi wa maisha binafsi. Tunaelewa utumwa kuwa kukataliwa kwa ufahamu wa Kikristo wa msingi kwamba watu wote wanaumbwa kwa mfano wa Mungu.

Usafirishaji haramu wa kibinadamu unahusisha ununuzi na uuzaji wa wanadamu kwa madhumuni ya kazi ya kulazimika au ya ufanisi, ikiwa ni pamoja na unyonyaji wa kibinafsi na wa kibiashara. Tunaona kuwa biashara hiyo inachukia kwa sababu inakiuka haki za msingi za kibinadamu na hutumia udhaifu wa wanachama dhaifu zaidi wa jamii. Wale ambao wako hatarini zaidi ni pamoja na watoto wadogo na wanawake, wahamiaji, watu waliohamishwa na wengine wanaoishi katika umasikini.

Tunaunga mkono kukomesha biashara ya kibinadamu na utumwa wa aina yoyote. Tunajitolea kufanya kazi ili kuondokana na uhaba wa kijamii na kiuchumi ambao hutoa ardhi yenye rutuba ya ustawi wa maovu haya. Pia tunakataa mazoezi ya kutumia watumwa, wafungwa, au kulazimishwa wafanyakazi katika viwanda vya ziada au katika uzalishaji wa bidhaa za kibiashara. Tunasema watu binafsi, familia, makutaniko, na wauzaji kufanya mazoezi ya matumizi ya jamii kwa kujitunza wenyewe juu ya vyanzo vya kazi na hali ya kazi zinazohusika katika mchakato wa uzalishaji.

D. Hongo na Ufisadi

Tunapinga ufisadi, rushwa, na aina nyingine za rushwa kama uvunjaji wa uaminifu wa umma na vikwazo vya kuunda jamii na usawa. Tunashutumu ushiriki wa maafisa wa serikali, watendaji wa biashara, viongozi wa kanisa, na watu wengine wa mamlaka katika vitendo hivi, si tu kwa sababu ya uhalifu wao lakini kwa sababu tabia hizo zinaharibu imani ya umma katika aina za mamlaka za halali. Zaidi ya hayo, wao hupunguza kanuni za msingi zinazohusiana na usawa chini ya sheria na hutumika kama vikwazo vya kuanzisha uchumi wa haki na usawa. Matokeo yake ni utoaji wa fedha za umma na uharibifu wa mikataba ya umma ambayo huzuia miradi na huduma ambazo zinaweza kufaidi jamii nzima.

Haki ya Kiuchumi

*Ninawasibi, kwa jina la Bwana Yesu, fanya kwa heshima ya wito wako! Hakuna uwivu zaidi! Kitu chochote mkono wako hupata kufanya, fanya kwa uwezo wako! Hakuna taka zaidi! Kataa kila gharama ambazo mtindo, maisha ya dhana, au mabitaji ya mwili na damu! Tusive na tamaa! Lakini tumia chochote ambacho Mungu amekwisha kukupa, kwa kufanya mema, kila aina na ivezekanavyo kwa nyumba ya imani, kwa watu wote!*⁴

Dhamira yetu ya kufikia haki ya kiuchumi imetokana na ufahamu wa agano kwamba uumbaji wa Mungu una maana ya kugawanywa na wanadamu wote na viumbe wa busara. Kama vile *oikos* au kaya zilivyokuwa kama moyo wa uchumi katika nyakati za kale, imani yetu katika asili ya umoja wa nyumba ya Mungu duniani inahamasisha kutafuta yetu ya uchumi tu, usawa na endelevu.

Kama wajumbe wa “*oikos*” wa Mungu na wafuasi wa Yesu, ambaye alifundisha kwamba ni lazima "tuwape wale wanaoomba na tusigeuke kutoka kwa wale wanaotaka kukopa," tunakubali malipo yetu ya kushiriki wingi wa uumbaji wa Mungu kwa haki na usawa (Mathayo 5:42). Kwa hiyo, tunasisitiza serikali, biashara na vyama vya kiraia ili kuhakikisha kwamba watu, familia na jamii sio tu kuishi, lakini pia hufanikiwa.

A. Utunzaji wa Matumizi

Utunzaji wa matumizi ya kijamii ni muhimu katika maisha leo. Tunawahimiza watu binafsi, familia, na makutaniko kupitisha tabia za maisha ambazo hupunguza taka zisizohitajika, kukuza fidia nzuri na sawa, kukuza uendelevu, na kupunguza tegemezi za mafuta.

Tunasema watumiaji kutumia nguvu zao za kiuchumi kuhamasisha utengenezaji wa bidhaa ambazo zina manufaa kwa wanadamu wakati wa kuepuka wale zinazozalishwa kwa njia ya mazoea ya kazi. Tunaunga mkono jitihada za amani na zisizo za kikatili, ikiwa ni pamoja na vijana, kampeni ya kuandika barua, rufaa kwa wanahisa na ugawaji, kama njia bora za kuonyesha kutoridhika kwa pamoja na makampuni ambayo hufanya vitendo vibaya au mazoea mabaya. Pia tunawaita wamiliki wa hisa na wafanyakazi kutumia zoezi lao la maadili kwa kutafuta ushawishi wa sera za kampuni. Wakati vitendo vile ni muhimu, tunawahimiza wawe katika umoja na mafundisho ya injili na kujitoa kwa kanisa kwa heshima na thamani ya watu wote.

---

⁴ John Wesley, “The Use of Money.”

Kwa kutambua kuwa mataifa yaliyotengenezwa sasa yanatumia rasilimali nyingi za dunia, tunasaidia pia sera za kimataifa na jitihada za ushirikiano zinazo lengo la kuzalisha uchumi ambao ni wa haki zaidi na unaokuza watu kukua.

B. Kilimo na Uzalishaji wa Kilimo

Mkazo uliowekwa juu ya umuhimu wa "mkate wa kila siku" katika Sala ya Bwana (Mathayo 6:11) hutumikia kama ukumbusho muhimu wa umuhimu wa chakula cha kila siku na majukumu muhimu ambayo kilimo na aina nyingine za uzalishaji wa kilimo hucheza katika lishe mahitaji ya idadi ya watu ya kimataifa ya kupanua haraka. Kwa hiyo, tunatoa wito kuanzishwa kwa sera na mazoea ili kuhakikisha usalama na ulizi wa maisha haya na kuhakikisha kuwa maamuzi kuhusiana uzalishaji wa kilimo, na faida za uzalishaji huo, ni wazi kwa wote.

Tunaunga mkono mashamba ya huko na ya familia na kufahamu thamani yao katika kulisha idadi kubwa ya wakazi wa dunia. Tunashutumu kuongezeka kwa uimarishaji wa njia za uzalishaji wa kilimo na mashirika na biashara kubwa za kilimo. Hukumu hizi huleta wasiwasi mkubwa juu ya kupoteza nguvu za pembejeo za ndani na uamuzi, na kuharakisha uharibifu wa mazingira, ikiwa ni pamoja na udongo, maji na misitu.

Biashara kubwa za kilimo, hasa, zimezidisha mazoea ambayo yanahifadhi ardhi bora kwa ajili ya uzalishaji wa kipekee wa mazao ya nje, badala ya kutumia rasilimali hizo kulisha wakazi wa eneo hilo. Pia wameharakisha uharibifu wa udongo kwa njia ya kilimo cha kiuchumi, kuongezeka kwa kutolewa kwa gesi ya methani na mifugo, na kuchangia kwa uharibifu wa mazingira, na afya ya wafanya kazi kuwa hatarini kwa sababu ya madawa ya wadudu na madawa ya majani mbaya.

Tunaidhinisha hatua ambazo zinalinda uendeshaji ulioendelea wa mashamba ya ndani, familia, na jumuiya na wito wa kuondokana na mpango za serikali ambazo zinafaidi zaidi isivyolinganika mashirika makubwa na biashara za kilimo. Tunasaidia jitihada za kurejesha uingizaji wa ndani na uamuzi kuhusu matumizi ya ardhi, uzalishaji wa mazao, ufugaji wa mifugo, na ulinzi wa mazingira ya mitaa kwa matumaini kwamba hii itawawezesha jamii za mitaa kuvuna zaidi faida za kilimo na aina nyingine za uzalishaji wa kilimo.

Tunawahimiza wakulima, wakuu na wadogo, kushiriki katika mazoea endelevu ambayo yanahifadhi uaminifu wa mlolongo wa chakula, kuhakikisha kwamba wafanya kazi wa kilimo na wafanya kazi wengine wanapata haki yao ya malipo, na kulinda mazingira ya asili.

C. Heshima ya Kazi

Tunaamini katika heshima ya kazi, si tu kama njia ya kuishi, lakini kama njia kwa watu binafsi kuchangia kustawi kwa familia zao na kuchangia kwa manufaa ya kawaida. Uthibitisho huu wa heshima ya kazi unatutwezesha kuunga mkono haki ya mazingira salama ya kazi, bila ya hatari ya afya na usalama. Pia tunasisitiza kuanzishwa na utekelezaji wa sera ambazo zinahakikisha wafanyakazi wa fidia na usawa, wakati mwingine hujulikana kama mshahara wa maisha. Tunatambua kuwa ajira kamili ni ndoto ya mbali katika jamii na tamaduni nyingi na, katika hali kama hiyo, changamoto za kuanzisha haki za

wafanyakazi ni muhimu. Hata hivyo, kanisa linasisitiza utendaji wa haki na heshima ya wafanya kazi na inasaidia sera ambazo huongeza fursa kwa watu zaidi kupata kazi yenye maana na fidia tu na faida.

Tunapigana na kuenea kwa kazi ya watoto, ambayo inasababisha watoto chini ya umri wa miaka 18 kuacha utoto wao na kuacha fursa za elimu, na badala ya kufanya kazi katika kilimo cha kibiashara, viwanda vya kufanya bidhaa, au viwanda vya ziada.

Tunaunga mkono uhuru wa ushirika wa wafanya kazi, ikiwa ni pamoja na haki zao za kuandaa vyama vya wafanya kazi, kushirikiana katika majadiliano ya pamoja, na kupinga hali zote za kazi zisizo salama na sera na taratibu za ajira zisizofaa. Pia tunasaidia haki ya wafanya kazi kufanya mgomo. Tunakataa jitihada za kuwaweka nafasi kwa mara kwa mara wafanya kazi wanaofanyika katika mgomo au kufanya kazi iliyopangwa inakoma kinyume cha sheria.

Tunaunga mkono uhuru wa ushirika wa wafanya kazi, ikiwa ni pamoja na haki zao za kuandaa vyama vya wafanyakazi, kushirikiana katika majadiliano ya pamoja, na kupinga hali zote za kazi zisizo salama na sera na taratibu za ajira zisizofaa. Pia tunasaidia haki ya wafanya kazi kufanya mgomo. tunakataa jitihada za kuchukua nafasi ya wafanya kazi ambao wanashiriki katika mgomo au kufanya mgomo kinyume cha sheria.

Tunasaidia hatua ambazo zinapunguza urefu wa siku za kazi na kuidhinisha sera ambazo zinahakikisha kila mfanya kazi pata kuondoka kulipwa kwa wakati wa ugonjwa na kuondoka kwa upungufu, fursa za kupiga kura na kutekeleza majukumu mengine ya kiraia, wakati wa likizo, na wakati wazazi wanapozaa mtoto au watoto waliopitishwa.

D. Sabato na wakati wa upya wa kiroho

Tunatambua Sabato kama zawadi ya Mungu kwa watu wote, tukikumbuka kwamba Mungu alipumzika siku ya saba ya Uumbaji (Mwanzo 2: 2; Kutoka 20: 8-11). Tunathibitisha umuhimu wa kuchukua muda mbali na kazi ili kupumzika na upya akili, mwili, na roho, kushiriki katika kucheza na burudani, na kusaidia mahitaji ya jamii. Tunasisitiza zaidi kuwa Sabato pia ni wakati wa kutoa mapumziko kwa wanachama wa jamii ya kibinadamu.

Tunahimiza wote wa Muungano wa Methodisti kuheshimu Sabato kwa kushiriki kikamilifu katika kuabudu Mungu kanisani zetu za ndani. Tunasisitiza serikali na wafanya biashara kukuza sera na mazoezi ambayo inaruhusu watu wa imani zote za kidini kuchukua muda mwingi mbali na kazi ili kushiriki katika kuabudu, upya wakiroho na fursa za ushirika.

E. Majukumu ya Kampuni

Tunaamini kwamba makampuni na biashara, kama vile taasisi nyingine zote za kibinadamu, zinajukumu ya kufanya vizuri, kukuza usawa na haki, na kutoa michango nzuri kwa maisha ya jamii. Badala ya kuzalisha faida kwa wanahisa wao tu, tunaamini mashirika na biashara zina wajibu muhimu katika kukuza afya na ustawi wa kijamii.

Tunatoa wito kwa mashirika na biashara kuweka watu mbele ya faida na kufuata viwango vya juu vya maadili katika kufanya biashara zao. Kwa hiyo, tunawahimiza viongozi wa kampuni na washikaji kutekeleza sheria zote, kanuni, na mikataba ya kimataifa kuhusiana na ulinzi wa mazingira, ulinzi na usalama wa mahali pa kazi, na dhamana ya haki za msingi.

Tunaomboleza historia ndefu ya udhalimu na ukiukwaji wa mikataba rasmi na makubaliano. Tunashikilia mashirika, biashara, na serikali zinazohusika na kuvunja au kuingilia wowote wa haki na ardhi za watu binafsi na jamii na kujitolea ili kutetea na kufanyia kazi haki.

Tunapongeza uwekezaji unaohusisha jamii kama njia muhimu ya kushikilia mashirika kuwajibika kwa kukuza manufaa ya kawaida. Kwa hiyo, tunawahimiza watu binafsi, familia, makanisa, na miili mingine ya kanisa kujishughulisha na matumizi ya fedha zao za uwekezaji na kuongeza nguvu zao za kiuchumi kwa kuagiza uhamisho wa fedha zao kutoka kwa viwanda vinavyoathiri watu au mazingira vibaya. Baada ya kutumia njia nyingine, mikakati mingine yenye ufanisi ni pamoja na, majadiliano ya moja kwa moja, vitendo vya wanahisa pamoja, na jitihada za kushambulia na jitihada za uvunjaji.

JUMUIYA WA KIJAMII

Dibaji

Linapokuja suala la imani, ni jambo la hai, ubunifu, hodari na la nguvu! Haiwezi fanya nyingine isipokuwa uzuri wakati wote. Haingoji kamwe kuuliza kama kuna baadhi ya nzuri ambaya inapaswa kufanyika; ila, kabla ya suala liulizwe, limefanya tendo na kuendelea kulifanya. [Mtu] ambaye bafanyi hivyo ni yule asiye na imani.⁵

Injili ya Kristo haijui dini bali kijamii; si utakatifu wala utakatifu wa kijamii.⁶

Kama Muungano wa Methodisti, tunathibitisha kwamba wanadamu wemeumbwa kwa ajili ya Mungu na kwa kila mmoja. (Mwan. 1:26–27, 31; Fil. 2:3–8) Tunaishi maisha yetu, kukua katika imani, na kushiriki katika vitendo vya kufundisha na kushuhudia katika mazingira ya jumuiya mbalimbali zinazohusiana, ikiwa ni pamoja na familia, shule, majirani, maeneo ya kazi na jamii pana.

Kanisa linaitwa kuwa jumuiya tofauti, linalojulikana kwa kuhubiri Injili, kujifunza maandiko, kuvunja mkate, na kushuhudia nguvu za ukombozi katikati ya dunia iliyovunjika. Tunasikia wito wa Mungu ulimwenguni kwa kutoa ushuhuda juu ya nguvu za mabadiliko ya Injili, kushiriki katika matendo ya huruma, na kujitahidi kufikia haki na amani kama alama za utawala wa Mungu ujao. Katika juhudi hizi zote, Wakristo wanakumbushwa kuwa hata kama tuna utofauti, sisi sote tuko sehemu ya mwili mmoja chini ya uhuru wa Kristo.

Jamii ya Kutunza

A. Familia

Tunatambua kwamba familia huja kwa aina na fomu mbalimbali, na kutambua jukumu lao muhimu katika kutunza na kuendeleza maendeleo ya kimwili, maadili, na ya kiroho ya watoto, vijana na watu wazima. Kutunza na kusaidia ni muhimu kwa kazi nzuri ya familia. Kwa hiyo, tunawaomba washiriki wote wa familia kutibuana kwa upendo na heshima. Pia tunawahimiza wazazi na walezi wengine kutekeleza uangalifu, kulea watoto wao kwa njia za kukuza ukuaji wa kimwili, kiroho, kihisia na maadili.

Watoto ni zawadi kutoka kwa Mungu wa kukaribishwa na kupokewa. Tunakubali kwamba wakati mwingine, wazazi waliowazaa hawawezi au hawataki kutimiza majukumu ya utunzaji. Tukiwa kwa hali hizi, tunashukuru nia ya ndugu na jamaa, wazazi wa kambo na wazazi walezi wanao ingia katika ulezi wa msingi. Hata katika hali hizi, tunatambua huzuni ambao unaweza kusababisha utenganisho wa watoto kutoka kwa familia zao za asili na kuomba kwamba vitendo hivyo vishughulikiwe kwa usahihi, kwa uthabiti na kwa huruma. Ikiwezekana, tunahimiza kupitishwa kwa wazi ili watoto waweze kujua mambo yote yanayofaa kwao kuhusu matibabu na uhusiano.

---

⁵John Wesley, Preface, *Explanatory Notes on Romans*.

⁶John Wesley, Preface, *Hymns and Sacred Poems*.

B. Watu wa Pekee

Tunasherehekea michango ya watu wa pekee na kukataa mazoea yote ya kijamii ya ubaguzi au chuki. Tunaheshimu maamuzi ya watu wa pekee kuhusu ndoa na tunathibitisha njia nyingi ambazo wanaweza kushiriki katika maisha ya familia na jamii. Hii heshima ya kina huongezeka kwa wazazi wa pekee. Tunatambua mizigo ya ziada na changamoto ambazo uzazi wa pekee huhusisha na kutoa upendo wetu, msaada, na huduma katika kutimiza wito huu maalum.

C. Jinsia ya Binadamu

Tunathibitisha jinsia ya binadamu kama zawadi takatifu na kukubali kuwa uhusiano wa kijinsia huchangia kukuza kwa kihisia, kiroho, na kimwili wa watu binafsi na kutunza mahusiano mazuri ya jinsia ambayo yana msingi wa upendo, huduma na heshima.

Jinsia ya binadamu ni sehemu ya afya na ya asili inayoelezewa kwa njia tofauti kutoka kuzaliwa hadi kifo. Inaundwa na mchanganyiko wa asili na ustawi: urithi na mambo ya maumbile kwa upande mmoja na maendeleo ya utoto na mazingira kwa upande mwingine. Tunaheshimu zaidi utofauti wa maamuzi na wito kuhusiana na kijinsia kama vile useja, ndoa na ujane.

Tunakubaliana na haki za watu wote kufanya idhini ya kibinafsi katika mahusiano ya ngono, kufanya maamuzi juu ya miili yao na kuungwa mkono katika maamuzi hayo, kupokea elimu kamili ya ngono, kuwa huru kutokana na unyanyasaji wa kimapenzi na ugoni, na kuwa na upatikanaji wa kutosha wa afya ya jinsia.

D. Ndoa

Ndani ya kanisa, tunathibitisha ndoa kama agano takatifu la maisha ambalo huleta watu wa imani katika umoja na wenzao na katika uhusiano wa karibu na Mungu na jamii ya dini.

Hata kama Kanisa la Muungano wa Methodist halitambui ndoa kama sakramenti, tunasherehekea na kuthamini muungano huu kama maonyesho ya imani ya wanandoa inayosimama imara katika uhusiano wao na Mungu na kila mmoja. Ndoa basi inaonyesha nia ya kuendelea kukua pamoja katika Kristo na kujitolea kukuza dhamana ya agano ambayo inahusisha ushirika, neema na upendo.

Kama wanachama wa jamii kubwa, sisi pia tunathibitisha umuhimu wa ndoa za umma, ambazo serikali inatambua kisheria vyama vya nyumbani. Utambuzi huo wa kisheria ni muhimu kwa ajili ya kuhakikisha utulivu wa familia na udhibiti wa utaratibu wa urithi, na kwa kutoa uhakika kwamba wanandoa na watoto wanapewa haki zote, faida na ulinzi ambao wana haki.

1. Ndoa ya Watoto

Tunakataa mahusiano ya ndoa na watoto na vijana chini ya umri wa miaka 18 hata mahali ambapo uhusiano huo ni wa kiutamaduni au unaoruhusiwa kisheria. Ndoa za watoto na shughuli za kimapenzi za mapema zinaharibu hali ya kawaida ya maendeleo ya kihisia, kibijolojia, na kijamii ya watoto wadogo. Kwa wasichana wa umri za chini haswa, shughuli za

kimapenzi mapema-na mimba zinazotokana na shughuli hizo-zinaweza kuharibu viungo vya ndani kabisa, kusababisha matatizo ya matibabu ya kila siku, na kuzuia fursa nyingine katika maisha yao. Kusubiri mpaka umri unaofaa kufanya ndoa utaleta fursa bora kwa watoto na vijana kukua watu wazima wanaochangia jamii. Kwa hiyo tunaamini kwamba vijana wanapaswa kuwa na umri wa kisheria ili waweze kutoa idhini yao kabla ya kuingia katika ndoa.

2. Mitala

Hatuwezi kuthibitisha mazoezi ya mitala ambayo inahitaji kuishi katika uhusiano na wanandoa wengi. Hata hivyo, tunakubali kwamba kufutwa kwa nguvu mahusiano hayo utaleta matatizo makubwa. Mara nyingi, wanawake na watoto wanaolazimishwa kutoka kwa mahusiano ya mitala wanajikuta katika umasikini wa kudhalilisha bila msaada wowote.

Kwa hiyo, tunawahimiza viongozi wa kanisa, wakishughulika na ufumbuzi wa mahusiano ya mitala, kuzingatia sana na kuweka masuala kwa kipaumbile, yanayohusiana na kuendelea kwa afya na ustawi wa wanawake na watoto wategemezi.

Tunakataa majaribio ya kufuta familia ambazo zimekuwa katika mahusiano ya mitala, hasa, wanawake na watoto, au kuwazuia ufikaji kwa huduma za kanisa ikiwa ni pamoja na kushiriki katika sakramenti. Badala yake, tunawahimiza wachungaji na makutaniko kuwakaribisha kwa neema na ukarimu sawa kwa wote wanaohitaji.

3. Talaka

Tunatambua kwamba talaka inaweza kuwa mbadala ya kusikitisha lakini muhimu wakati mahusiano ya ndoa yanapotea zaidi ya kutengenezwa au kuwa na uharibifu au wakati waoaa wanapokuwa wamejitokeza. Katika matukio hayo, tunawashauri wanandoa wachanga kutafuta ushauri unaohitajika na, ikiwa matukio ya talaka hayawezi kuepukika, basi infanywe kwa namna ambayo hupunguza athari mbaya kwa wanachama wote wa familia.

Uaminifu katika agano la ndoa hauhitaji waumea kubaki katika uhusiano wa kimwili au wa kiakili. Hatutaunga mkono jitihada za kuzuia huduma za kanisa kutoka kwa watu walioachana au kuwapinga fursa za uongozi katika kanisa, ikiwa ni makanisa au kuweka. Tunawahimiza wachungaji na makutaniko kutoa huduma na mipango inayounga mkono watu walioachana na ushindi wa kijamii na wa kidini ambao mara nyingi hukabiliana nao. Talaka haina uwezo wa kuzuia mtu kuoana tena.

Masuala Mengine ya Kijamii

A. Madawa ya Kulevya, Pombe na Tumbaku

Matumizi ya madawa ya kulevya inahusu madhara makubwa ya kisaikolojia na fiziolojia ya utegemezi na matokeo makubwa ya kijamii ya unyanyasaji. Kwa kujibu hali halisi ya matatizo ya madawa ya kulevya, tunaanza kwa kutambua madhara makubwa ya kulevya na matumizi mabaya ya madawa

ambayo ni ya kisheria na yale yako kinyume cha sheria, katika maisha ya watumiaji binafsi, ndugu na jamaa pamoja na jumuiya nzima.

Katika sehemu nyingi za dunia, opioid na madawa mengine ya kulevya imefikia kiwango cha mgogoro. Kanisa linaunga mkono mipango na sera zinazoelezea kikamilifu sababu na tiba za kulevya. Tunauliza jamii iepuke kuhukumu watu ambao wamelemaa na pia serikali kwa viwango vyote itoe rasilimali kulingana na upeo wa tatizo.

Kwa kutambua uharibifu ambao madawa ya kulevya umeletea watu binafsi, familia na jumuiya nzima, tunawahimiza Muungano wa Methodisti waepuke kutoka matumizi ya madawa ya kulevya yoyote ya halali au iliyo kinyume cha sheria, yanayokuza kulemaa, kuharibu uwezo wa akili na uwezo wa kimwili, na kusababisha uharibifu wa kudumu kwa watu binafsi, familia na jamii.

Kuhusu matumizi ya pombe, tunakubali msimamo wa kihistoria wa Muungano wa Methodisti wa kujizuia kama ulinzi wa dhidi ya madhara ya akili, kimwili na ya kiroho yanayosababishwa na kunywa kwa kiasi kikubwa. Kwa hiyo, tunawahimiza wale wanaochagua kunywa pombe, ikiwa ni pamoja na divai na bia, kuuza mbegu na kupanda. Kuzingatia nyingine muhimu ni athari za vitendo vile kwa wale wanaojitahidi kupona kutokana na matumizi ya pombe na unyanyasaji.

Kutokana na kupinga ushahidi wa matibabu kuhusu hali ya kulevya sana na madhara makubwa ya afya ya kumeza moja kwa moja au kuvuta pumzi ya nikotini na kemikali nyingine zinazopatikana katika bidhaa za tumbaku za kibiashara, kanisa inapendekeza kujizuia kabisa. Kwa kufanya mapendekezo haya, tunatambua shida za kushinda ulevi wa nikotini na kuhamasisha makutaniko kutafuta njia za kutoa msaada wenye maana kwa wale wanaoamua kuacha kutumia nikotini

B. Uonevu na Aina Zingine za Dhuluma

Tunakataa aina zote za dhuluma ambazo zina tabia zisizohitajika na za ukatili kwa watoto, vijana na watu wazima, ikiwa ni pamoja na matusi ya maneno, unyanyasaji wa kimwili, udhibiti wa kihisia na vitisho vya kijamii. Wakati inaelekewa kwa watoto na vijana, dhuluma hupunguza maendeleo ya kihisia na kiakili na hugeuza shule, ujirani, na mipangilio ya virtual au ya mtandaoni kwenye mazingira hatari na yasiyo na usalama. Dhuluma mara nyingi huwa na madhara makubwa ya muda mrefu juu ya ustawi wa akili, kimwili, na kihisia wa waathirika wake. Tunaunga mkono uamuzi wa sera za kulinda watoto, vijana na watu wazima kutokana na udhalilishaji. Katika hali zinazohusisha watoto wadogo na vijana, tunahimiza maendeleo na utekelezaji wa sera kuzingatia mifumo ya michakato ya waathiriwa na wahalifu wa uonevu.

C. Ukoloni, Ukoloni Mamboleo na Matokeo Yao

Tunakubali kwamba urithi wa tata wa ukoloni na ukoloni mamboleo hutegemea sana ushirika wa kimataifa wa Muungano wa Methodisti. Ukoloni ni utaratibu wa kuanzisha udhibiti kamili au wa sehemu, ya nchi nyingine, makabila na watu kupitia ushindi na unyonyaji. Ukoloni mamboleo unaendeleza urithi wa kihistoria wa ukoloni kwa kudumisha udhibiti wa kiuchumi, kisiasa na kijamii wa mataifa na watu wa zamani wa kikoloni.

Baadhi wetu ni wa nchi na makundi ambayo yamefaidika sana kutokana na kushambuliwa kwa watu wote na kutokana na kukamata ardhi na rasilimali nyingine. Wengine wetu wanaishi katika nchi au ni sehemu ya jamii zinazoendelea kupambana na historia inayoendelea na athari za aina zote za ukoloni, ikiwa ni pamoja na kutokuwa na utulivu wa kijamii, uchumi, na kisiasa, utapiamlo unaoenea; kutojua kusoma na kuandika; ugonjwa; na ukiukaji unaoendelea katika nchi za asili na kikabila.

Tunatambua kuwa mbali na kuwa wasio na hatia, kanisa mara nyingi limehusishwa kwa ukoloni na ukoloni mamboleo. Kwa hiyo, tunawaita watu binafsi na makutaniko kujijulisha wenyewe juu ya shida ya ukoloni na, ikiwa inafaa, kutafuta toba kwa kuendelea kuhusika. Tunawahimiza Muungano wa Methodisti kutafuta njia za kuunga mkono wale ambao bado wanakabiliwa na uhalali wa kikoloni, ikiwa ni pamoja na matendo yanayoonekana ya malipo na msaada wa kazi kwa mipango ya maendeleo endelevu.

D. Kifo kwa Heshima

Tunatambua kwamba mwisho ya maisha yote ni kifo, na tunathibitisha kwamba upendo wa Mungu na utunzaji wake hubaki nasi kwa mpito wa maisha hadi kifo hadi maisha makuu. Uthibitisho huu, pamoja na kujitolea kwetu kwa thamani ya takatifu ya kila mwanadamu, hutuongoza kuisisitiza kwamba watu watatibiwa kwa heshima wanapoingia mchakato wa kufa

Mkazo huu juu ya kifo kwa heshima inamaanisha ya kwamba uchaguzi wa watu binafsi na familia lazima uisikike na kuheshimiwa, matumizi ya teknolojia ya matibabu inapaswa kupimwa na kustahili, na maumivu yoyote isiyo ya lazima yanapaswa kupunguzwa. Tunathibitisha haki ya watu katika mchakato wa kufa kwa kushiriki kikamilifu katika mchakato wa kufanya maamuzi. Kama jumuiya za imani, tunaitwa kuunga mkono watu binafsi na familia wakati wanakabiliana na hali halisi ya mateso na kifo. Kwa njia nyeti na zinazojali, tunawashuhudia upendo wa Mungu wa kudumu na neema, hata wakati hawawezi kusikia au kutozoefu kwa njia ya haraka.

1. Kujali Kifo kwa Imani

Mfikio wetu wa kifo na kufa umeundwa na imani yetu katika heshima na thamani ya wanadamu, uhusu wetu ni kwa uhuru wa mgonjwa na kuthibitisha kwamba maisha yetu hatimaye ni ya Mungu. Katika mfumo huu, tunaunga sana juhudi za kuwawezesha wagonjwa na wapendwa wao kufanya maamuzi yenye ujuzi ya kuendelea na matitabu au maamuzi ya mwisho ya maisha ambayo yanaendana na maktaba ya kisheria yanayotumika na taratibu na viwango vya matibabu.

Maamuzi kama hayo ya ujuzi yanaweza kusababisha wagonjwa na wapendwa wao kuchagua kuendelea na matibabu ambayo inashikilia ahadi ya maboresha muhimu ya afya au ubora wa maisha. Kinyume chake, maamuzi hayo yanaweza pia kusababisha wagonjwa au wapendwa wao kuacha hatua za matibabu ambazo zinaacha kuwa na manufaa makubwa.

Tunathibitisha faida za kupunguza maumivu wakati ambapo uamuzi unafanywa kuacha matibabu mengine. Upunguzaji wa maumivu unasisitiza umuhimu wa kufanya wagonjwa

wakae kwa starehe iwezekanavyo, kupunguza uchungu na mateso, na kuruhusu mchakato wa kufa kuendelea bila kuzuiwa. Sisi pia tunaidhinisha kuundwa kwa maelekezo ya matibabu ya hali ya juu, ambayo yanaonyesha wazi mapendekezo ya wagonjwa kama hawawezi kuwashauri madaktari wao.

2. Euthanasia (Uuaji ya huruma) na Kujiua

Ushahidi wetu kwamba maisha ni zawadi takatifu, pamoja na maswali na wasiwasi unaoendelea juu ya unyanyasaji, hutuongoza kama kanisa kupinga euthanasia na kujiua wakati tunapoendelea huduma zetu za rehema na familia zinazoathirika na vitendo hivyo. Mauji ya huruma, na mauaji yanayoongozwa au kudiwa na daktari, hutokea wakati madaktari au wataalam wa afya wengine wanatengeneza vipimo vya madawa makali na kufanya ipatikane kwa wagonjwa mahututi, au, wakati mwingine, huongoza au kusimamia utumizi wa madawa kama hayo.

Kujiua kunamaanisha zaidi vitendo vyenye watu binafsi wanachukua ili kukomesha maisha yao wenyewe. Kichocheo cha kujiua mara nyingi huhusisha unyogovu, huzuni na aina nyingine za ugonjwa za akili, ikiwa ni pamoja na matumizi ya madawa ya kulevya. Ulimwenguni pote, majaribio ya kujiua mara nyingi hutokea baada ya migogoro muhimu ya kibinafsi au ya familia, ikiwa ni pamoja na upotevu wa maisha, uhamiaji wa kulazimishwa, unyanyasaji wa kiutamaduni, na kudhalilishwa kwa muda mrefu kwa uonevu na vitendo vingine vya unyanyasaji.

Wakati wa mauaji ya huruma au kujiua haiwezi kuvumiliwa, sisi kwa unyenyekevu tunakiri kutokuwa na uwezo wa kuelewa na majibu ya kanisa. Tunasisitiza makutaniko kujitayarisha wenyewe juu ya kujiweka tata ya motisha na sababu zinazozingatia mazoea haya. Kutambua kwamba hukumu ya mwisho iko katika mikono ya Mungu badala ya yetu wenyewe, tunapinga jitihada ya kukataa huduma za kanisa kwa wale wanaokufa kwa mauaji ya huruma au kujiua au familia zao za kusikitisha na wapendwa wengine.

Tunaamini kwamba kujiua hakuwazuia watu kutoka kwa neema ya Mungu, ambayo ni ya kutosha. Tunawahimiza wachungaji na makutaniko ya ndani kuanzisha itifaki sahihi kwa kuitikia watu wanaozingatia kujiua na waathirika wa majaribio ya kujiua. Itifaki hizo zinapaswa kuhusisha madokezo ya washauri wenye ujuzi au wataalam wa matibabu. Badala ya kuwatenga au kuwahukumu waathirika au washirika wa familia walioadhirika na kujiua, tunawahimiza wachungaji na makutaniko kutoa huruma na usaidizi kwa watu hawa.

E. Kamari

Tunakataa mazoezi ya kamari kwa sababu inafanya jamii itazame tu upatikanaji wa bidhaa za fedha na kutenga mengine yote na kuimarisha wachache kwa gharama ya wengi. Kwa watu wengi sana, kamari

huwa ni mazoezi madhara ya uraibu ambayo yanahatarisha ustawi wa kiuchumi wa wacheza kamari na familia zao.

Tunakubali kwamba katika maeneo mengine, Taifa la Kwanza, Wahindi wa Amerika, na watu wa asili wamefungua vituo vya likizo vya kamari kama kitendo cha kujitambua kibinafsi na hatua muhimu ya uwapo wa uchumi. Badala ya kukosoa vitendo hizo, tunatambua kwamba jukumu la kanisa ni kuhimiza mazungumzo na elimu kuhusu matumaini na matarajio ya jamii hizi na kuendeleza ufahamu wa kina wa historia zao zinazoendelea kwa kujitegemea na kuishi.

Tunaahidi kufanya kazi ya kukomesha umasikini na kuleta zaidi usambazaji sawa wa faida ya kifedha kama mbinu ya kujenga ili kupunguza uvutio wa kifedha ya kamari iliyopangwa, ikiwa ni pamoja na bahati nasibu, kasino na michezo ya mtandaoni ya nafasi

F. Usawa wa Kijinsia na Utofauti Mbalimbali

Tunaunga mkono usawa pamoja na utofauti wa kijinsia kama malengo muhimu ya kuhakikisha kuwa matarajio ya wanawake na wasichana yanachukuliwa kwa uzito na kuhakikisha kwamba nafasi za kulipwa na fursa za uongozi zinagawanywa sawa kwa wote. Tunashutumu uvumilivu wa taasubi na chuki ndani ya kanisa kwa njia ya mazoezi yake na mafundisho ya kitheolojia, na hata kwa jamii kubwa. Tunasikitika kwamba ubaguzi huo mara nyingi umesababisha kudharauliwa na kufukuzwa kwa uongozi na ushiriki wa wanawake.

Kwa hiyo, tunakataa itikadi yoyote, sera au mazoezi ambazo zinaonyesha kutokuwa sawa kwa wanawake na wanaume katika vikao vya kidini au kidunia. Tunahimiza makutaniko, wachungaji, bodi za huduma teule, maaskofu, na viongozi wengine wa kanisa kutekeleza jitihada halisi za kukuza uongozi wa watu wote bila kujali jinsia. Tunahimiza pia maserikali, mabiashara, na mashirika ya kiraia kuanzisha sheria na sera ili kuhakikisha kuwa wanachama wote wa jamii wanapewa upatikanaji sawa wa nafasi na ulinzi.

G. Vyombo vya Habari na Teknolojia za Mawasiliano

Tunaunga uhuru wa kujieleza kwa wote wenye unahusisha uhuru wa maandishi wa habari na haki ya wanachama wote wa kijamii kutoa mitazamo na maoni yao. Pia tunasisitiza kuwa makampuni yote ya vyombo vya habari yanafanya kazi kwa uraia na heshimu na kuzingatia viwango vya uandishi wa habari. Tunathibitisha majukumu mazuri ambayo teknolojia ya vyombo vya habari na mawasiliano husaidia katika kuelimisha umma kwa ujumla, kufanya serikali na viongozi wengine wa kijamii kuwajibika, na kukuza manufaa ya wote.

Tunahangaiko kuhusu ukiritimba wa vyombo vya habari na tabia ya udhibiti wa vyombo vya habari kupumzika mikononi mwa mashirika makubwa machache na tunahimiza watu, jumuiya, na serikali kuwa macho katika kutekeleza sera za sheria za kuzuia ukiritimba mwingine.

Pia tunatambua kuwa, kama kila jitihada za kibinadamu, vyombo vya habari vinaweza kutumiwa na watu wenye nia mbaya ya kuendesha maoni ya umma, kupotosha ukweli, na kuenea habari zisizo na ukweli, uhasama na hofu. Tunakataa kwa nguvu kuenea kwa hotuba ya chuki katika mitandao ya

kijamii, kutangaza na kuchapisha habari, na majukwaa mengine, na tunawaita wananchi na wasimamizi wafanye yote wawezavyo ili kuiondoa. Pia tunasisitiza watu kuzingatia wakati wa kuelezea maoni yao kwa mitandao ya kijamii, kutambua haja ya huruma na madhara ambayo yanaweza kufanywa kwa wengine wakati huruma kama hiyo inakosa.

Zaidi ya hayo, vyombo vya habari na teknolojia nyingine za mawasiliano hawana uwakilishi wa kutosha au tofauti wa jumuiya ambazo hazitambuliwi na kutengwa, ikiwa ni pamoja na wanawake, makundi ya kikabila, watu wenye ulemavu, watu masikini na wengine. Tunaamini kuwa teknolojia za vyombo vya habari na mawasiliano zinapaswa kuwa wazi na kupatikana kwa wote, kukuza kanuni ambazo zinaleta ustawi na heshima, na kulinda heshima na thamani ya watu wote, ikiwa ni pamoja na jamii inayoathiriwa zaidi.

H. Ponografia

Tunapinga sana ponografia na kuomboleza athari zake za uharibifu juu ya tamaduni, familia na watu binafsi. Ponografia ni matuzi kwa imani yetu ya kina ya kwamba ujinsia wa kibinadamu ni zawadi ya thamani kutoka kwa Mungu. Suala la ponografia ni moja ambalo lime athari sana wengi ndani na nje ya kanisa duniani kote. Ingawa michoro ya kutisha imekuwa kwa karne nyingi, kuenea kwa upatikanaji na ushambulizi wa vifaa vya kijinsia leo imeongeza tatizo kubwa la uraibu kwa wengi, ikiwa ni pamoja na vijana ambao wamefika umri ya kutosha na intaneti kwa nyumba zao na kwenye vifaa vya simu . Tunatoa wito kwa Muungano wa Methodisti wote kuunga mkono vitendo vya kuendeleza sera nzuri za kijamii na serikali ili kuondoa ponografia ya watoto pamoja na unyonyaji na utumwa wa watu wazima. Zaidi ya hayo tunaita kanisa kutoa msaada usio na hukumu, ukarabati na utunzaji kwa wale walioathiriwa na madhara ya ponografia katika maisha yao.

I. Majaribio ya Matibabu na Utafiti

Tunaunga mkono majaribio ya matibabu na taratibu za utafiti ambazo zina uwezo wa kuondoa maradhi na magonjwa na / au kupanua na kuboresha ubora wa maisha ya binadamu. Tunasisitiza kuwa majaribio ya matibabu, ikiwa ni pamoja na uhandisi wa maumbile, yafanywe ndani ya vigezo vya maadili ya kibiolojia zilizoanzishwa. Vigezo hivi, vinavyotokana na wajibu wa daktari wa kutofanya madhara yoyote, ni pamoja na dhamana za uhuru wa mgonjwa kuarifwa; kuhakikisha kwamba faida na hatari za majaribio ya matibabu inasambazwa kwa usawa kati ya makundi mbalimbali ya jamii; ahadi ya faida kubwa kwa wagonjwa wanaohusika katika majaribio hayo; na, kwa kadiri ndogo, fursa ya kuendeleza uwanja wa matibabu kwa kiasi kikubwa.

Tunapingania uangalifu wa makini wa aina zote za majaribio ya matibabu ili kuhakikisha kuwa vigezo vya juu vya maadili vinatumika. Tunasisitiza ushirikiano mkubwa kati ya serikali, taasisi za kitaaluma, watafiti wa kampuni, na madaktari ili kutekeleza viwango vya uchunguzi wa matibabu. Zaidi ya hayo, tunasisitiza kuwa makini ili kuhakikisha kwamba watu wanaoishi katika umasikini, ikiwa ni pamoja na wale walio katika nchi zinazoendelea na jamii ambazo hazina utajiri mwingi, hawajawakilishwa maradufu au kidogo katika masomo ya matibabu na kisha wanakatazwa faida zilizopatikana kutokana na masomo.

J. Mchango wa Kiungo na Kupandikiza

Tunaunga mkono sana mchango wa viungo kama uonyesho wa ushauri wa Kristo wa kupenda jirani ya mtu. Uhaba wa duniani kote wa viungo vinavyoweza kupandikizwa inamaanisha kwamba mamia ya maelfu ya watoto, wanawake na wanaume watapata maumivu yasiyotakiwa na kifo cha mapema. Kutokana na hili, Muungano wa Methodisti ambao wanaweza na wako tayari kushiriki wanahimizwa kujitolea kupitia usajili wa mchango wa viungo.

Tunaamini kwamba michango yote lazima iwe kwa hiari na inapaswa kufanyika katika mazingira salama ya matibabu ambapo afya, ustawi, na faragha ya wafadhili na wapokeaji wote huhifadhiwa. Zaidi ya hayo, tunazingatia kununua na kuuza viungo na damu, ikiwa ni pamoja na yale yaliyopatikana kwa wizi na kulazimishwa, kuwa na ukiukwaji mkubwa wa maisha ya kibinadamu na kanuni za kimaadili ambayo yanaamuru wanadamu kutibiwa kama bidhaa.

Tunasisitiza serikali na mashirika ya matibabu kukubali sheria na sera zinazoendeleza mchango wa viungo wakati zinalinda watu walio na mazingira magumu kutokana na vitendo vya unyanyasaji na kuhakikisha kuwa viungo vinavyoweza kupandikizwa vinagawanywa kwa usawa bila kujali tabaka la mpokeaji.

K. Afya ya Uzazi na Utoaji Mimba

Tunaunga mkono utoaji wa elimu kamili ya umri unaofaa wa afya ya kijinsia, pamoja na upatikanaji wa uzazi wa mpango wa upatano, ufanisi, na wa gharama nafuu. Pia tunasisitiza huduma na mipango inayojenga afya ya uzazi na kuimarisha ubora wa maisha kwa wanawake na wasichana. Kwa sababu ya hatari zinazohusika katika kuzaliwa, tunaamini kuwa wanawake na wasichana wanapaswa kupata huduma wa kike wa kutosha. Kwa hiyo, tunasisitiza serikali, biashara, makanisa, na taasisi nyingine za kiraia wasikinge upatikanaji wa elimu, uchunguzi wa kitiba, matibabu, na ushauri wa juu kwa wanawake na wasichana waliofika umri ya kuzaa.

Dhamira yetu ya utakatifu wa uhai wa binadamu inatufanya tusite kukubali utoaji mimba. Tunaikataa kabisa kama njia inayokubaliwa kudhibiti uzazi au utaratibu wa uteuzi wa kijinsia na aina nyingine ya sayansi ya uzalishaji wa watoto bora. Tunaunga mkono hatua linalohitaji wazazi, mlezi au watu wazima wengine wanaotegemewa, kutoa taarifa na kibali kabla ya utoaji mimba kufanywa kwa wasichana ambao bado hawajafikia umri wa uzima wa kisheria, isipokuwa katika kesi za madaai ya ushiriki wa maharimu.

Tunapinga utoaji mimba ukiwa mwisho au ukiwa sio hai, mchakato unaojulikana pia kama kupanua na uchimbaji wa tumbo la uzazi. Tunatoa wito uzoezi huu kuisha, isipokuwa wakati maisha ya mama iko hatarini, hakuna matibabu mengine yanawezekana, au wakati kasoro kubwa inatisha uwezo wa mimba. Tunatambua kuwa hizi na migogoro mingine mbaya ya maisha inaweza kuhalalisha maamuzi ya kutoa mimba. Katika hali hizi ndogo, tunaunga mkono chaguo la kisheria la utoaji mimba na kusisitiza kuwa taratibu hizo zifanyike na wataalamu wa matibabu walioelimishwa katika mipangilio safi na salama.

Tunawahimiza wote wanaofikiria utoaji mimba kutafuta ushauri sahihi la kitiba na ushauri wa wachungaji na kushiriki katika kutafuta, kuuliza kwa maombi na katika njia nyingine kama vile kupatia walezi wengine watoto hao. Tunaomba wale ambao wanakabiliwa na mimba zisizotarajiwa, na kutoa msaada wetu wakati wanajaribu kutambua mapenzi ya Mungu na kutafuta hekima na uongozi wa Mungu. Bila kujali hali ambayo mtu anaweza toa mimba, hatuwezi kuvumilia uonevu au kuaibisha watu kwa maamuzi au vitendo vyao.

Tunakubali kwamba wasichana wa umri wa kuzaa mara nyingi huripoti kwamba hawana uwezo wa kufanya maamuzi ya maisha yenye maana au kutumia udhibiti wa maisha yao wenyewe. Tunapinga wachungaji, makutaniko, huduma za chuo, na wengine kuwa mbele ya jitihada za kuwawezesha wasichana. Zaidi ya hayo, tunaunga mikono vituo vya rasilimali ambazo hutoa huduma za huruma na kusaidia wanawake kuchunguza njia zingine badala ya utoaji mimba.

Tunatambua kuwa ufikiaji wa huduma za afya za uzazi mara nyingi hupunguzwa na sababu za kiuchumi. Wanawake wanaoishi katika umaskini mara nyingi hawawezi kufanya uchaguzi kuhusu wakati wa kuwa mjamzito au kuhusu ukubwa wa familia zao. Pia hawana upatikanaji wa huduma salama kabla ya kujifungua na baada ya kuzaa. Ukosefu wa shirika hilo huendeleza mzunguko wa umaskini kwa kuzuia uwezo wa wanawake kushiriki katika kazi na kwa kuongeza matatizo katika rasilimali za familia. Tunaunga mkono sera na mipango inayoongeza huduma za afya za uzazi kwa wanawake katika maeneo iliongumu kiuchumi.

Tunaunga mkono matumizi ya mikakati mbalimbali ya uzazi kwa wale wanaotaka kuwa na watoto, ikiwa ni pamoja na matibabu ya kutoweza kuzaa, utungishaji wa yai nje ya mwili (IVF), kiinitete au mchango wa shahawa, kumzalia mwingine mtoto, na matibabu mengine. Tunaamini uamuzi wa kutumia njia za uzazi uachiwe wale ambao wanfikiri kuzitumia wakishauriana na watoa huduma zao wa afya. Katika matukio yote, matumizi ya njia mbadala ya uzazi inapaswa kuzingatia viwango vya juu vya maadili, kuimarisha afya na ustawi wa wanawake na watoto.

L. Ubaguzi wa Rangi, Utamaduni wetu/Ethnosentristi (Ethnocentrism) na Ukabila

Tunashutumu ubaguzi wa rangi, ethnocentrism, ukabila, na itikadi yoyote au mazoezi ya kijamii kutoka kwa itikadi za uwongo ambazo kundi moja la wanadamu ni bora kuliko makundi mengine yote ya wanadamu. Zaidi ya hayo, tunakataa kabisa sheria, sera na mazoea ya kijamii yanayotambua, kubagua na / au kuhamasisha matumizi ya ukatili dhidi ya watu binafsi, jamii au vikundi vingine vya jamii kulingana na tofauti za urangi, au kikabila.

Tunatoa wito kwa makutaniko na wachungaji, maaskofu, na mamlaka nyingine za kanisa kujijulisha wenyewe juu ya sababu za msingi za ubaguzi wa rangi, ethnocentrism, na ukabila ndani ya jamii za imani na kuendeleza mikakati ya kushinda migawanyo aina hizi za kijamii. Sisi pia tunawahimiza serikali, wafanyabiashara, na mashirika ya mashirika ya kiraia kukataa taarifa, sera, na vitendo vinavyolenga kukuza kutotambuliwa, ubaguzi na unyanyasaji.

M. Dhuluma za Kimapenzi na Hujuma

Kutambua thamani na heshima ya watu wote, tunashutumu unyanyasaji wa kijinsia na shambulio, na kuzingatia ukiukaji mkubwa wa kanuni za tabia ndani ya kanisa na jamii yetu kubwa. Dhuluma za kimapenzi hujumuisha maneno ya kingono yasiyokaribishwa au yasiyokubalika, maelekezo ya kijinsia au kukaribia kimwili yaliyofanywa mahali pa kazi, vikao vya kitaaluma au hali za kijamii.

Unyanyasaji wa kijinsia unahusisha shughuli zisizohitajika za kingono zilizofanywa kupitia matumizi ya nguvu au vitisho, au kwa kutumia faida ya wale ambao hawawezi kutoa kibali au wale walio katika hali hatari wenye uwezo usiosawa. Ugoni unajumuisha vitisho vyote na aina za kuwasiliana na ngono au madhara ya kimwili, ikiwa ni pamoja na ubakaji. Tunashutumu hasa unyanyasaji wa kijinsia wa watoto na vijana na kutambua kuwa unyanyasaji wowote wa kijinsia unachukiza sana na una madhara hasa wakati unafanyika katika mazingira ya kanisa.

Tunawahimiza wachungaji, mikutano ya waamini, na miili mingine ya kanisa kupitisha sera na mazoea wazi ili kuzuia au kushughulikia matukio ya unyanyasaji wa kijinsia. Sera hizi na mazoea yanapaswa kuhusisha mafunzo yaliyohitajika kwa wachungaji wote na watumishi wa kanisa, miongozo iliyochapishwa juu ya unyanyasaji wa kijinsia, njia ya kutoa ripoti kwa usalama na ufaragha, na mchakato wazi wa kutatua malalamiko, ikiwa ni pamoja na adhabu zinazoongezeka ambazo zinaisha na kufukuzwa kwa wahalifu wa kurudia ambao wanashindwa kurekebisha tabia zao.

Tunasisitiza maendeleo na utekelezaji wa sera na mazoea ya kina kuhusiana na matukio ya unyanyasaji wa kijinsia, hasa wakati kesi hizo zinahusisha watoto wadogo au wengine ambao hawawezi kutoa kibali yao. Hata ripoti zisizo thibitishwa za shambulio au unyanyasaji lazima zichunguzwe mara moja. Zaidi ya hayo, tunawahimiza wachungaji na mikutano ya waumini kuzingatia kikamilifu amri za kisheria zinazohusika na mambo hayo na kutambua majukumu yoyote ya kisheria kama kudhinishwa kutoa ripoti.

JAMII YA KISIASA

Dibaji

“Upendo ni kutimiza sheria, mwisho wa amri. ”Mambo mazuri sana husemwa kwa upendo; ni kiini, roho, maisha ya wema wote. Sio tu amri ya kwanza na kubwa, lakini ni amri zote katika moja. ”Chochote kilicho haki, chochote kilicho safi, chochote kinachofaa,” au kinachoheshimwa; ”Ikiwa kuna uzuri wowote, ikiwa kuna sifa yoyote,” yote yanajumuishwa katika neno moja, - upendo.”⁷

Ushiriki wetu katika mifumo ya kisiasa imetokana na umuhimu wa Injili kupenda jirani zetu, kufanya haki, na kuwahudumia wanyonge. Kama Muungano wa Methodisti, tunakubali kwamba upendo unahitaji hatua ya kisiasa inayohusika na kushirikiana kwa lengo la kuboresha jamii na kukuza manufaa ya kawaida. Tunakubali kuwa ushirikiano wa kisiasa huo unahitaji unyenyekevu na akili ya ushirika wetu wenyewe katika kudumisha udhalimu. Inahitaji pia huruma, sala, na nia ya kutambua mwongozo wa Mungu.

Tunaamini katika thamani ya asili ya watu wote, ambayo imeanzishwa kupitia tendo la neema ya uumbaji wa Mungu na kwa uwazi kabisa katika nguvu za maisha ya Yesu, kifo na ufufuo. Kuelewa kwamba watu wameumbwa kwa mfano wa Mungu ni kichwa cha msingi katika mafundisho ya Yohana Wesley.

Tunaamini zaidi kwamba Mungu anawaita wanachama wote wa familia ya kibinadamu kutambua na kulinda heshima na thamani ya watu wote na kufanya kazi kwa ustawi wa viumbe vyote vya Mungu. Kwa hivyo, tunaunga mkono miundo katika kanisa na katika mashirika ya kiraia ambayo huheshimu uhuru wa msingi na haki za wanadamu wote na kulinda uumbaji wa Mungu. Hasa, tunasisitiza kazi muhimu ya Umoja wa Mataifa katika kukuza amani na usalama, kupambana na heshima ya binadamu na haki za binadamu, na kutetea maendeleo endelevu.

Majukumu ya Serikali

A. Kanisa na Serikali

Tunathibitisha kuwa kanisa na serikali zina jukumu muhimu ya kutekeleza katika jamii. Ingawa mahusiano rasmi kati ya jumuiya za kidini na serikali hutofautiana kutoka nchi hadi nchi, sisi kwa ujumla tunathibitisha uhuru na uaminifu wa taasisi zote mbili, na tunasisitiza uhusiano wa kuheshimiana ambayo si taasisi inatafuta kutawala au kuathiri vibaya wengine.

Tunathibitisha kuwa kila aina ya serikali imesimama chini ya hukumu ya Mungu na lazima iajibike kulinda wasio na hatia, kuhakikisha uhuru wa msingi, kulinda ulimwengu wa asili, na kuanzisha uchumi wa haki, usawa na endelevu. Tunawahimiza wale waliochaguliwa au kuteuliwa kwenye nafasi za umma au kushikilia vyeo vingine katika serikali kufanya kazi kama viongozi na wawakilishi wa mamlaka na rasilimali walizopewa. Tunatoa wito kwa viongozi wote wa serikali kutamani viwango vya juu vya utaalamu, uaminifu na uadilifu. Zaidi ya hayo, tunahimiza serikali zote kupitisha sera na mazoea ambayo yanahakikisha uwajibikaji na uwazi katika kuimarisha na kudumisha uaminifu wa umma.

---

⁷ John Wesley, “The Circumcision of the Heart.”

Tunakataa matumizi ya serikali ya vitisho, udanganyifu, kuzuia kinyume cha sheria, mauaji ya ziada, na aina nyingine za kulazimisha kuwapinga washindani wa kisiasa na wale wanaopinga sera na taratibu za serikali zisizo halali. Kwa kuzingatia sheria na maagizo ya kimataifa, tunashutumua sana matumizi ya mateso, utumwa, mauaji ya kimbari, uhalifu wa vita, uhalifu dhidi ya binadamu, uhalifu wa ukatili na serikali na wito wa vikwazo vya kimataifa kuwekwa kwa kesi hizo.

Wakati hatuamini makanisa inapaswa kushirikiana na vyama vya siasa fulani, tunahimiza makanisa kusema kwa ujasiri juu ya maswala ya kijamii kutokana na mtazamo wa Injili. Tunaamini zaidi makanisa yana haki na wajibu wa kuelimisha na kuwapa wanachama wao kuwa watetezi wa ufanisi wa haki duniani kote.

B. Kutotii kwa Kiraia

Tunawaunga mkono wale ambao, wanaofanya chini ya vikwazo vya dhamiri za kimaadili au imani ya kidini na kuwa wamechoka njia nyingine zote za kisheria, wanahisi kulazimishwa kusitii au kupinga sheria zisizofaa au za uasherati. Tunawahimiza wale wanaohusika katika kutokubaliana kwa kiraia kufanya hivyo kwa upole, na heshima, kwa uheshima na thamani ya wote wanaohusika. Pia tunakata rufaa kwa mashirika ya serikali, hasa polisi na taasisi nyingine zilizopewa jukumu la kulinda usalama wa umma, kutoa mafunzo sahihi na kutenda kwa kuzuia na kwa namna ambayo inalinda haki za msingi na kuzuia madhara ya kihisia au ya kimwili kwa wale wanaofanya uasi wa kiraia .

C. Haki ya Kurejesha

Injili zinaweka malipo juu ya marejesho ya mahusiano ya haki (Mathayo 18: 15-20). Wakati mahusiano yanavunjwa kwa njia ya uhalifu au uovu, kurejesha mahusiano hayo ni muhimu sana. Kwa hivyo, tunahimiza serikali kuendeleza mifumo ambayo inasisitiza haki ya kurejesha, ambayo inahitaji watu ambao wamefanya uhalifu wa kurekebisha makosa yao, na kuruhusu waathirika, ikiwa wanachagua kufanya hivyo, kushirikiana na wahalifu jinsi walivyoathiriwa. Sheria ya urekebishaji inatafuta kuwasilisha mwathirika na familia ya waathirika. Pia inataka kurekebisha uharibifu, makosa mabaya, na kuleta uponyaji kwa mhasiriwa, mkosaji, familia na jamii.

Tunawahimiza makutaniko, serikali na wafanya biashara kuunga mkono mipango ya kugeuza ambayo inaruhusu wale ambao wamefanya makosa kupata ushauri, elimu, mafunzo ya ujuzi, huduma za jamii, na msaada mwingine ili kuwasaidia kuwachangia kikamilifu wanachama wa jamii. Tunasisitiza raia kushirikiana na wafanya kazi wa utekelezaji wa sheria katika jumuiya za mitaa ili kuunda njia ambazo zinasisitiza malipo badala ya kurejeshwa.

D. Hukumu ya Kifo

Dhamira yetu kwa heshima ya asili na thamani ya kila mtu na msimamo wetu wa kihistoria kama Muungano wa Methodisti ni kuhimiza kupinga adhabu ya kifo na hukumu wa kifo. Adhabu ya kifo inatekelezwa kwa mtu aliyehukumiwa kisheria. Kwa kusikitisha, adhabu ya kifo huzalisha kupoteza maisha ya binadamu na kuchukua kwa makusudi maisha mengine. Zaidi ya hayo, utawala wa adhabu ya kifo huathiri sana watu wanaoishi katika umasikini, wale wasio na elimu, watu wanaoishi katika jamii zilizo na rangi na kabila tofauti, na watu wenye ulemavu wa akili. Zaidi ya hayo, maendeleo ya kisasa katika teknolojia yameonyesha kuwa idadi kubwa ya watu wanahukumiwa kwa makosa uhalifu

uliokamilika. Dhuluma hiyo inatuita kuhoji matumizi ya haki ya adhabu ya kifo na ushirika wake wa kutendewa kwa usawa na haki chini ya sheria.

Kwa hiyo, tunaomba kukomesha adhabu ya kifo na kuwahimiza watu na makutaniko kujijulisha kuhusu hali ya kihistoria ya Kanisa la Muungano wa Methodist na watangulizi wake, hasa Kanisa la Ivanjeliki la Muungano wa Mandugu. Zaidi ya hayo, tunawauliza wachungaji na makanisa kujitolea kuwatumikia wale ambao wamepoteza wapendwa kwa uhalifu wa vurugu na kuunga mkono familia bila hukumu wakati wanapitia mahitaji ya mashindano ya haki, huruma na uponyaji.

E. Haki ya Uhalifu

Yohana Wesley alifanya kampeni kwa bidii ili kuboresha hali za wafungwa. Mara moja katika kipindi cha miezi tisa, alihubiri angalau mara 67 katika jela mbalimbali. Alisikitika juu ya hali dhalili ambazo wafungwa wengi wa siku zake waliishi. Kudai urithi huu, tunathibitisha utawala wa sheria, uhakikisho wa uhuru na haki ya kiraia, na ufanisi sawa wa haki kwa watu wote. Tunashutumu utekelezaji wa ubaguzi au matumizi mabaya ya nguvu kwa sababu ya kabila, ukabila, lugha ya asili, nchi ya asili, hasara ya kiuchumi, jinsia, mwelekeo wa kimapenzi, ulemavu au hali ya uraia. Tunahimiza ufuatiliaji wa utaratibu kwa ubaguzi na upendeleo katika mifumo yote ya haki ya sheria. Tunaunga mkono zaidi upatikanaji wa uwakilishi wa kisheria hodari kwa watu wanaoshtakiwa na / au wanahukumikiwa kwa vitendo vya uhalifu.

Tunaamini kuwa wahalifu wanapaswa kujibika kwa vitendo vya uhalifu, hasa vitendo ambavyo husababisha kupoteza maisha au riziki, kwa hiyo tunaunga mkono hatua zinazozuia au kuondoa uhalifu, na kutenga wahalifu hatari. Tukisisitiza juu ya uwajibikaji, tumejitolea pia kuhukumu kwa haki na uwiano, na kwa matibabu ya kibinadamu ya wale waliofungwa. Tunaunga mkono zaidi mikakati katika magereza yaliyopangwa kukuza ukarabati na kurejesha wafungwa. Hatuamini kwamba magereza yanapaswa kuwa makampuni ya faida.

Katika jamii zetu, tunaunga mkono hatua zilizopangwa kushughulikia sababu za uhalifu, ikiwa ni pamoja na umasikini na ukosefu wa fursa za elimu, utendaji wa tafrija, matibabu na ushauri ya madawa ya kulevywa, huduma za afya ya akili, na mafunzo ya kazi. Tunaidhinisha mikakati iliyoundwa kukuza mahusiano bora kati ya watekelezaji wa sheria na jamii za wenyeji. Zaidi ya hayo, tunahimiza jitihada za kuwarudisha tena watu ambao wameachiliwa kutoka jela kwenye jumuiya, ikiwa ni pamoja na kupewa fursa ya ajira, kurejesha haki za kupiga kura na, ikiwa inafaa, kuifunga kumbukumbu za makosa ya jinai.

Tunahamasisha makanisa kufanya huduma pamoja na wale waliofungwa, kutetea watu hawa na pia marekebisho ya haki ya jinai. Kama watu waliosamehewa, Wakristo wanapaswa kukabili unyanyapaa unaohusishwa na watu ambao wamekuwa gerezani. Tunashukuru ushirikishwaji wa Muungano wa Methodisti katika huduma za gerezani zinazozingatia ibada, elimu na ukarabati.

F. Vita na Utumishi wa Kijeshi

Kanisa linakataa kwa ukali vita na aina nyingine zote za vita vya ukatili na linahimiza makazi ya amani ya migogoro yote. Tunatamani siku ambayo hakutakuwa na vita tena na watu wataishi pamoja kwa amani na haki.

Tunapinga matumizi ya vita kama chombo cha sera za kigeni na kusesitiza kwamba kila njia ya amani na kidiplomasia ya azimio imefuatwa kabla ya kuanza migogoro ya silaha. Vilevile, tunapinga utegemezi mwingi wa ushambulizi isipokuwa kama unaweza kuonyeshwa kuwa na uwiano kwa majibu, kuelezwa katika majeruhi ya wanadamu, na kufanywa kama itikio la vitisho vilivyo wazi na vya ghafla kwa maisha ya binadamu. Tunahuzunika kuwa katika ulimwengu ambapo watu wengi wanaishi kwa umasikini, serikali zinaendelea kutoa rasilimali kubwa kwa kuandaa na kufanya vita. Tunasumbuliwa hasa na kuenea kwa silaha za nyuklia na kutoa wito si tu kwa mwisho wa utengenezaji wao, lakini kwa kuondoa kwao kamili.

Wakristo wamepambana na suala la vita tangu wakati wa Yesu. Wakristo wengine wamebishana kihistoria kwamba vita na vitendo vingine vya vurugu havikubaliki, na waamini wengine wamesisitiza kuwa wakati mwingine ni muhimu kuchukua silaha katika kujilinda au kutetea wasiokuwa na hatia, na kuzuia ujeuri usiodhibitiwa, dhuluma na mauaji ya halaiki.

Tunawahimiza Muungano wa Methodisti wote kuchunguza dhamiri zao na kutafuta kwa uangalizi mwongozo wa Mungu inapofika wakati wa utumishi wa jeshi. Tunaheshimu na kutoa msaada kwa wale wanaochagua utumishi wa jeshi kutokana na usadikisho wao wa kibinafsi na kuhimiza kwamba wafanye kazi zao kupatana kwa madhehebu ya imani ya Kikristo na kwa mujibu wa sheria za Mikusanyiko ya Geneva.

Pia tunaheshimu na kuunga mkono shahidi wa wapinga-vita ambao dhamiri zao na dhamiri za kidini huwazuia kutumikia jeshini au kuwawekea mipaka kuchukua majukumu yasiyohusisha vita. Mizizi ya masadikisho ya wapinga-vita kama haya ni mashuhuri katika historia ya Kanisa la Muungano wa Methodisti na miili yake iliyotangulia. Tunapinga utumishi wa jeshi wa kilazima na kuhimiza serikali kukomesha mazoezi haya na, badala yake, kuruhusu wale wanaochagua kutotumikia jeshi kukamilisha masharti ya utumishi wa kijumuiya au kuchangia katika njia zingine za ubunifu.

Kama kanisa, tunajitolea kuunga mkono watu wote wakitambua jinsi bora ya kuonyesha mfano wa Yesu usio na jeuri. Kanisa inasaidia na kuongoza wale wanatumika kwa jeshi; wale ambao wanakataa kujiunga na jeshi; wajeshi-wastaafu wanaoishi na maumivu ya kimwili, kisaikolojia, kiroho, na maadili; na familia za watu walioathirika na utumishi wa jeshi. Tunahimiza kanisa kuwajali na kufanyia haki kwa jumla watu wote walioathirika na vita, na kutetea kufanya amani na marekebisho makubwa ya mapigano yasiyo na jeuri katika migogoro ya kimataifa na ya kwao.

Haki za Binadamu na Uhuru

Tunatangaza kwamba watu wote, bila kujali hali yao au cheo chao katika jamii, wanastahili kupata haki na uhuru za kibinadamu. Haki hizi ziko kwa tendo ya neema ya Mungu katika uumbaji (Mwanzo 1:27), na zinafunuliwa kikamilifu katika mwili wa Yesu wa upendo mtakatifu. Kama kanisa, tutafanya kazi kulinda haki na uhuru hizi ndani ya kanisa na kurekebisha miundo ya jamii ili kuhakikisha kwamba kila mwanadamu anaweza kustawi.

Kama ilivyoielezwa katika Azimio la Kimataifa la Haki za Binadamu na mikataba muhimu ya kimataifa, haki na uhuru ya msingi hujumuisha, haki ya uzima, uhuru, na usalama pamoja na matibabu sawa mbele ya sheria na uhuru kutoka kizuizini isiyo halali. Uhuru wa ziada ni pamoja na, hukumu ya haki, faragha, mkusanyiko wa umma, kujieleza huru, demokrasia, chakula na makazi. Zaidi ya hayo, wafanyakazi wana haki ya kushiriki katika mijadala wa pamoja, kupokea malipo ya haki na kufanya kazi katika mazingira yenye usalama na afya njema.

Haki zinatoa wito kuwa kuna majukumu. Tunawahimiza watu binafsi, makutaniko, na miili mingine ya kanisa kutetea kwa nguvu sio tu haki zao wenyewe ila haki za wale ambao hawana sauti au ambao sauti zao hazisikiki katika jamii. Serikali inapaswa kuwa na wajibu wa kuhakikisha haki na huru za binadamu; majukumu hayo yanajumuisha, kuhakikisha kwamba watu wote wanapata elimu ya juu na ya bei nafuu, bila kujali umri, jinsia, ukabila, hali ya kiuchumi au alama nyingine yoyote ya kugawa.

Tunashutumu majaribio yote ya kukataa watu binafsi haki zao za msingi au uhuru au kunyang'anya binadamu heshima na thamani zao. Kwa hiyo, tunakataa katika kanisa na jamii nzima tendo lolote la ubaguzi, chuki au unyanyasaji unaoelekezwa kwa watu binafsi au vikundi kulingana na asili ya kitaifa, ushirika wa kikabila, umri, utambulisho wa jinsia, hali ya ulemavu, hali ya kiuchumi, hisia ya kimapenzi, ushirikiano wa kidini au mambo mengine yoyote. Zaidi ya hayo, katika uso wa makosa ya kihistoria yaliyofanywa dhidi ya watu wa kiasili, Wafrika watumwa, na makundi mengine yaliyotengwa, tunatoa wito wa kukiri toba na pia matendo madhubuti ya kutoa fidia ili kurekebisha haki za kijamii za zamani na za kisasa.

A. Huduma ya Afya

Tunathibitisha huduma za afya kama haki ya msingi ya binadamu na kutoa nadhiri ya kufanya kazi ili kupanua zaidi ufikiaji wa aina zote za matibabu, ikiwa ni pamoja na matibabu ya kuzuia ugonjwa, matibabu ya huduma na ya kupunguza maumivu. Nusu ya idadi ya watu duniani wanakosa upatikanaji wa huduma za afya, na idadi inayoongezeka ya wale wanapata huduma za afya wanakabili uongezeko wa gharama za matibabu kwa wenyewe au wapendwa wao, inayowafanya waelekee kwa umasikini. Kukabiliana na hali hizi za maumivu, tunawahimiza Muungano wa Methodisti kujiunga na jitihada za kuunda mifumo ambayo hutoa ulinzi kamili wa afya kwa wote. Zaidi ya hayo, tunaamini kwamba kila mtu ana haki ya kuishi maisha mazuri, ikiwa ni pamoja na chakula na maji ya kutosha, makazi salama na mazingira mazuri.

Huduma za afya kama haki ya binadamu pia ina maanisha kwamba kliniki, hospitali, na huduma za matibabu lazima ziweze kupatikana kwa urahisi, ziwe bei nafuu na za sifa nzuri. Lazima pia zipatikane wakati na mahali zinahitajika na kupeanwa kwa usawa. Tunatoa wito kwa serikali, biashara, makanisa, na taasisi za kirai kufanya kazi kwa kushirikiana ili kuhakikisha kwamba kila mwanadamu anapata huduma za kitiba na matibabu.

Zaidi ya hayo, tunatoa wito kwa serikali za kitaifa na mashirika ya kimataifa ya afya na vikundi vya matibabu zifanye kazi kwa kushirikiana na kwa upesi ili kukabiliana na janga la kimataifa kama HIV/AIDS ina itwa virusi vya ukimwi (HIV/UKIMWI), pamoja na kuzuka kwa magonjwa ya kuambukiza ambayo yanahatarisha afya na ustawi wa nchi na mikoa yote. Kama kanisa, tunaunga mkono hatua na mkakati ingine ya kuboresha afya ya binadamu, ikiwa ni pamoja na uwekezaji katika huduma za kuzuia, lishe nzuri, utafiti unaoendelea katika kuzuia magonjwa ya kuambukiza na matibabu, afya ya kabla ya kuzaa na afya ya kujifungua, na matibabu ya matumizi ya madawa ya kulevya kwa mahitaji. Tunashukuru makanisa ambayo yanahusika katika huduma za afya za jamii.

B. Watoto na Vijana

Tunaomba kanisa na jamii kuunga mkono na kutetea ustawi wa watoto na vijana wote na usalama wao, malezi, shirika, elimu, na kushiriki kwao katika maisha ya kanisa na jamii. Tunakataa mazoea ya kutowajali, dhalimu, unyanyasaji, kutoroshwa, unyonyaji, usafirishaji haramu wa binadamu, matumizi

ya watoto katika vita, na kuwafunga. Tunatambua kuwa wahalifu wadhalimu huwa katika nyadhifa za mamlaka. Tunawahukumu kwa vitendo vyao, ikiwa ni wazazi na familia, walimu, wachungaji, au viongozi wa waumini wa umma. Tunaita kanisa kusimama imara dhidi ya kizuizini cha watoto, na tunatoa changamoto kwa sera ambazo zinanyima haki za msingi kwa vijana au kuwatenga kulingana na utambulisho wa jinsia, ukabila, uwezo, hali ya kiuchumi, mwelekeo wa kimapenzi, hali ya uhamiaji, dini au kitaifa asili. Zaidi ya hayo, tunawahimiza watu katika nafasi za mamlaka kuunga mkono na kujumuisha vijana katika kufanya maamuzi na kuchangia zawadi zao katika ngazi zote za kanisa na jamii.

C. Wazee na Wanaozeeka

Wazee wana zawadi nyingi za kutoa. Tunaomba kanisa, serikali, na miili ya kiraia kutoa fursa zinazoendelea ili waweze kushiriki katika familia ya kibinadamu na kuchangia kwa kazi ya Mungu duniani. Wazee pia wana haki ya kuungwa mkono na kulindwa dhidi ya udhaifu wa kuzeeka, unaoonyeshwa katika tofauti kiuchumi, mazoea ya urithi yasiyo haki, afya ya umma isiyofaa, na kutengwa kulingana na jinsia, ukabila, uwezo na hali za kiuchumi.

Tunahimiza kanisa, serikali, na mashirika ya kiraia kuendeleza na kutekeleza sera za kijamii na mikakati inayoandalia mahitaji na haki za watu wanapozeeka. Tunaunga mkono sera za kijamii zinazounganisha wazee katika maisha ya jamii na kuhakikisha rasilimali kwa ustawi wao, ikiwa ni pamoja na fursa za ajira zisizo na ubaguzi, fursa za elimu na huduma, upatikanaji wa kitiba na nyumba, ulinzi kutoka kwa unyonyaji wa kiuchumi au wa kisaikolojia, na huduma za umma za hali ya juu za wazee. Tunathibitisha azimio la wazee ikiwa wanajitegemea kibinafsi au katika familia au taasisi, na tunahukumu ukiukwaji wa ubora wa maisha yao kwa madawa au vizuizi vizivyohitajika kwenye ushiriki wao wa jamii.

D. Wanawake na Wasichana

Tunathibitisha kuwa zawadi za wanawake na wasichana ni muhimu kwa uumbaji wa Mungu na wanatoa michango muhimu kwa kanisa na jamii. Tunaunga mkono fursa sawa na haki kwa wanawake na wasichana wote bila kujali asili ya kitaifa, rangi, ukabila, mwelekeo wa kimapenzi, dini, uwezo wa kimwili au sifa nyingine.

Ili kuhakikisha haki hizi, tunaomba kanisa, serikali, na taasisi za kiraia kuendeleza miundo na sera zinazofaa na kutambua thamani, hekima na masuala ya wanawake. Wanawake wote wana haki ya fursa sawa za elimu, ulinzi wa miili yao, adili ya uzazi, haki na majukumu ya wazazi, ajira, fidia na kukuza usawa.

Tunathibitisha heshima na thamani ya wanawake na wasichana wote na tunahimiza kanisa, serikali, na miili ya kiraia kukuza uwezo wao wa uongozi na kuongeza fursa zao za uongozi katika nyanja zote za kanisa na maisha ya kijamii. Tunaomba miili hiyo kuhakikisha haki zao za kuishi bila matarajio ya jinisa ambayo hupunguza maendeleo yao kamili kama wanadamu, na kuishi bila unyanyasaji, ubaguzi, udhalimu wa kinyumbani au kazini, usafirishaji haramu wa binadamu, na aina nyingine za unyanyasaji wa kijinsia unaotendeka wakati wote na kwa maeneo yeyote. Tunahimiza kwa bidii kanisa na miili yote ya kisiasa na kiraia, kutekeleza sera zinazoendeleza na kulinda hali na jukumu za wanawake na wasichana katika sehemu zote za maisha ili waweze kustawi na kuchangia zawadi zao kwa hali njema ya kijamii.

E. Wanaume na Wavulana

Tunathibitisha kwamba wanaume na wavulana wanatoa michango muhimu kwa kanisa na jamii. Tunaunga mkono fursa sawa kwa wanaume na wavulana bila kujali asili ya taifa, rangi, ukabila, mwelekeo wa kimapenzi, dini, uwezo wa kimwili au sifa nyingine.

Ili kuhakikisha haki hizi, nafasi na ulinzi, tunahimiza kanisa, serikali, na taasisi za kiraia kuendeleza miundo na sera zinazofaa ili kuhakikisha kuwa heshima na thamani ya wanaume na wavulana wote zinatambuliwa na kuthibitishwa. Tunatoa wito pia kwa haki za wanaume na wavulana kuokolewa katika elimu, ajira, fidia na kukuza, haki na majukumu ya wazazi.

Tunathibitisha haki za wanaume na wavulana kuishi huru bila unyanyasaji, vurugu, ubaguzi, dhuluma nyumbani au kwa kazi, usafirishaji haramu wa binadamu, na matarajio ya kijinsia ambayo hupunguza maendeleo yao kamili kama wanadamu. Tunasisitiza kuunda fursa kwa uwezekano wa uongozi wa kuendelezwa, ili waweze kustawi na kuchangia zawadi zao kwa hali njema ya kijamii.

F. Jamii za Asili na Wenyeji wa Jamii ya Waborijin

Tunaunga mkono haki za jamii za asili na wenyeji na kuthibitisha kuwa kama watu wote wanapaswa kupewa haki za msingi zilizotolewa katika Azimio la Ulimwengu la Haki za Binadamu. Tunashutumu vitendo vya mauaji ya kimbari dhidi ya watu wa kiasili na tunatoa wito kuwa mikataba ya serikali ya watu wa asili na wenyeji ipewe heshima na kutekelezwa.

Tunaungana na watu wa asili pamoja na kabila zao ili kushurutisha haki zao za kutenda uhuru wa taifa zitiwe amri na serikali na mahakama. Tunaunga mkono jitihada za watu wa kiasili kuimarisha lugha na tamaduni zao hata kukiwa na jitihada za kuwatia katika jamii za kisasa. Tunakubali kuwa watu wa asili na wenyeji wana haki ya kudhibiti ardhi zao, maji na rasilimali nyingine, na tunapinga majaribio yeyote ya kukamata rasilimali hizi kwa nguvu au kuondoa watu wa asili kutoka maeneo yao.

G. Wahamiaji na Wakimbizi

Tunathibitisha heshima, thamani na haki za wahamiaji na wakimbizi, ikiwa ni pamoja na watu waliokimbia makazi na wasio na nchi. Kwa kufanya hivyo, tunakubali kwamba ulimwengu leo unakabiliwa na mgogoro usiokuwapo mbeleni unaohusiana na uhamisho wa idadi kubwa ya watu kutokana na mambo kama vile vita vinavyoendelea, maingilio ya kigeni, njaa iliyoenea, ongezeko la joto na mabadiliko ya hali ya hewa, na ukosefu wa nchi za taifa kulinda na kutunza kwa kutosha watu wao.

Tunatambua kuwa watu waliokimbia makazi yao wako kwa hali hatari zaidi kwasababu hadhi yao mara nyingi huwapa ulinzi na manufaa chache, na kuwaacha wazi kwa unyanyasaji na dhuluma. Tunawahimiza Muungano wa Methodisti kuwakaribisha wahamiaji na wakimbizi katika mikutani yao ya waumini na kujitolea kutoa msaada halisi, ikiwa ni pamoja na usaidizi wa kupitia sera ndefu za uhamiaji, na msaada wa kupata chakula, makazi, elimu, ajira na aina nyingine za msaada.

Tunapinga sheria na sera zote ambazo zinajaribu khalifu, kuhamasisha au kuadhibu wakosa makao na familia zao kulingana na hali yao kama wahamiaji au wakimbizi. Zaidi ya hayo, tunakataa jitihada za kuwazuia waliolazimishwa kuhama makwao na kuwaweka katika hali mbaya na zisizo za usafi. Tunatoa

changamota kwa sera ambazo zinahitaji utenganisho wa familia, hasa wazazi na watoto wadogo, na tunapinga kuwepo kwa vituo vya wafungwa vya faida kwa madhumuni hayo.

H. Watu wenye Ulemavu

Tunathibitisha utu kamili na kukubali zawadi za watu wanaoishi na ulemavu. Tunatoa wito wa kuondoa vikwazo vyote vinavyozuia watu wenye ulemavu kushiriki kikamilifu katika maisha ya mikutano ya waumini na jamii pana. Ingawa hakuna neno moja limekubalika kutumika ulimwenguni pote katika uhusiano wetu wa kimataifa, "watu wenye ulemavu" inamaanisha kundi kubwa la watu wanaoishi na changamoto tofauti za kimwili, maendeleo, hisia, 'neurological', akili, na kisaikolojia.

Tunasikitika kwamba kanisa mara nyingi imefedhehesha na kufanyia ubaguzi watu wenye ulemavu kwa kuweka maandiko yasiyofaa, kwa kukosa kutengeneza nafasi kanisani kwa ajili ya uzima kamili wa watu wa Mungu, na kwa kutafsiri maneno kama "kipofu," "kilema", na "kiziwi" kwa njia ya udharau. Kwa sababu hii, watu wenye ulemavu mara nyingi hufukuzwa au hawathaminwi katika kanisa na kwa kiraia. Kwa kujibu, tunaita kanisa kwa vitendo vya toba, kusikiliza kwa makini, na kushirikina kihuduma na watu wenye ulemavu ili waweze kuchangia hekima na zawadi zao kwa ujumbe za mikutano ya waumini na miili mingine ya kanisa.

Pia tunatoa wito kwa viongozi wa kiraia, biashara na viongozi wa serikali kuelekeza utoaji wa vikwazo vyote na kutoa nafasi kwa wale wenye ulemavu kufanya michango yao isiyo na kifani kwa jamii nzima. Tunaomba ulinzi wa haki za watu wote wenye ulemavu, ikiwa ni pamoja na haki za huduma za afya, ajira, elimu, makazi, usafiri, na uhuru kutoka ubaguzi.

I. Mwelekeo wa Kimapenzi na Utambulisho wa Kijinsia

Kwa sababu watu wote ni wa thamani takatifu na baadhi ya haki za msingi za kibinadamu ni kwa kila mtu, tuko na wajibu wa kuunga mkono haki sawa, uhuru na ulinzi wa watu wote, bila kujali mwelekeo wa kimapenzi au utambulisho wa kijinsia. Tunaona masuala wazi ya usawa na haki katika kulinda madai ya haki ya wale walio na rasilimali za nyenzo, pensheni, mahusiano ya mlezi, mamlaka ya uwakili, na madai mengine ya kawaida ya mahusiano ya mikataba ambayo yanahusisha michango, majukumu na madeni ya ushirika, na ulinzi sawa mbele ya sheria. Zaidi ya hayo, kwasababu katika nchi nyingi kijinsia chache imeathiriwa kwa kiasi kikubwa na unyanyapaa wa kijamii, ubaguzi, kulazimishwa na unyanyasaji, tunaomba makanisa, serikali, biashara, na mashirika ya kiraia kufanya yote wawezavyo kupambana na matendo hayo yasiyo ya haki na kukuza haki na ulinzi sawa kwa wote.

J. Wachache wa Kidini

Tunathibitisha haki za wachache wa kidini kuabudu kwa amani na kutenda imani yao bila hofu ya ubaguzi au mateso. Tunashutumu vitendo vya mtu yeyote, kikundi au shirika ambalo linashushia heshima wale walio na imani nyingine. Kama Wakristo, tunachukua mitazamo na vitendo hizo kuwa kinyume cha amri ya Yesu ya kumpenda jirani wako.

Tunahimiza serikali, biashara, makanisa, na taasisi nyingine katika vyama vya kiraia kuchukua hatua za kudumisha na kulinda haki za watu wote wa kidini. Tunakataa aina yoyote ya ubaguzi na kutovumiliana kwa wachache wa kidini, ikiwa ni pamoja na sheria zinazozuia mavazi ya kidini na alama, na taarifa kutoka kwa viongozi wa umma ambazo zinachochea kutovumiliana, chuki na unyanyasaji. Tunatoa wito kwa vyombo vya habari kuwa na jukumu la kuonyesha madini na tunapinga usambazaji wa dhana na uongo juu ya wachache wa dini.

Tunatangaza haki za watu wote wa dini kufanya mazoezi ya imani yao bila sheria, siasa, na ufedha usiyofaa au kustahili. Pia tunaunga mkono haki ya watu binafsi kuchagua imani yao wenyewe, na tunakataa majaribio ya kulazimisha watu imani isiyo yao au kuwapotosha ili waingie au kusalia ndani ya mila ya dini hata kama wameamua kuacha. Dini ya kibinadamu haipaswi kutumiwa kupinga haki za msingi za kibinadamu.